Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
ATHANASIOS RANTOS
esitatud 4. oktoobril 2024[1]

Kohtuasi C-365/23 [Arce][i]

SIA „A“
versus
C,
D,
E

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Augstākā tiesa (Senāts) (Läti kõrgeim kohus (senat))

Eelotsusetaotlus – Tarbijakaitse – Direktiiv 93/13/EMÜ – Ebaõiglased tingimused tarbijalepingutes – Artikkel 1 – Kohaldamisala – Artikli 2 punkt b – Mõiste „tarbija“ – Artikli 3 lõige 1 – Artikli 4 lõige 2 – Artikkel 5 – Artikli 6 lõige 1 – Artikkel 8a – Tüüpleping – Leping teatud spordialal arengut ja karjääri toetavate teenuste osutaja ja niisuguse sportlase vahel, kes on alaealine „lootustandev“ mängija ja keda esindavad tema vanemad – Tingimus, millega nähakse ette kohustus maksta sellele teenuste osutajale tasu, mis vastab 10 protsendile selle sportlase sissetulekutest 15 järgneva aasta jooksul – Euroopa Liidu põhiõiguste harta – Artikkel 17 – Õigus omandile – Artikkel 24 – Lapse õigused

I. Sissejuhatus

1. Selles eelotsusetaotluses palutakse tõlgendada direktiivi 93/13/EMÜ[2] ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 2 punkti b, artikli 3 lõiget 1, artikli 4 lõiget 2, artiklit 5, artikli 6 lõiget 1 ja artiklit 8a, arvestades Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikli 17 lõiget 1 ja artiklit 24.

2. See eelotsusetaotlus on esitatud vaidluse raames, mille pooled on A, kes on Läti õiguse alusel Lätis sportlaste arengu tagamiseks asutatud osaühing (edaspidi „osaühing A“), ning füüsilised isikud, kelleks on C, „lootustandev“ alaealine amatöörmängija, ning tema vanemad D ja E (edaspidi „vanemad“), ning mis puudutab asjaolu, et osaühing A nõudis sisse tasu, mida C pidi maksma teenuste osutamise eest, mis oli ette nähtud spordialal arengut ja karjääri toetavate teenuste osutamiseks sõlmitud lepingus, mille olid 14. jaanuaril 2009 sõlminud ühelt poolt osaühing A ning teiselt poolt C ja tema vanemad (edaspidi „vaidlusalune leping“).

[1] Algkeel: prantsuse.

[i] Kohtuasjal on väljamõeldud nimi. See ei vasta ühegi menetlusosalise tegelikule nimele.

[2] Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288, parandused ELT 2023, L 17, lk 100, ja ELT 2023, L 137, lk 72), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiiviga 2011/83/EL (ELT 2011, L 304, lk 64).

3. Käesolevas kohtuasjas peab Euroopa Kohus analüüsima, kas liidu õigus tarbijakaitse valdkonnas ja eelkõige direktiiv 93/13 on kohaldatav sellise lepingu suhtes nagu vaidlusalune leping, mis puudutab algselt alaealist tarbijat, keda esindasid tema vanemad ning kes sai täisealiseks ja elukutseliseks mängijaks lepingu kestel. Tehtaval kohtuotsusel, milles määratakse kindlaks selle direktiivi kohaldamise raamid, on väga tõenäoliselt mõju seda liiki lepingute sisule ja seda kaugelt ka väljaspool spordi valdkonda.

II. Õiguslik raamistik

A. Liidu õigus

1. Direktiiv 93/13

4. Direktiivi 93/13 kümnes, kolmeteistkümnes ja kuueteistkümnes põhjendus on järgmised:

„tarbijat saab tõhusamalt kaitsta, kui ebaõiglaste tingimuste suhtes võetakse vastu ühtsed õigusnormid; kõnealuseid õigusnorme tuleks kohaldada müüjate või teenuste osutajate ning tarbijate vahel sõlmitud kõigi lepingute suhtes; seetõttu tuleb käesoleva direktiivi reguleerimisalast muu hulgas välja jätta töölepingud, pärimisõigust ja perekonnaõigust käsitlevad lepingud ning lepingud, mis on seotud äri- või täisühingute asutamise ja töö korraldamisega;

[…]

eeldatakse, et liikmesriikide põhikirjasätted või õigusnormid, millega vahetult või kaudselt määratakse kindlaks tarbijalepingute tingimused, ei sisalda ebaõiglasi tingimusi; seetõttu tundub, et käesoleva direktiiviga ei ole vaja reguleerida tingimusi, mis tulenevad kohustuslikest põhikirjasätetest või õigusnormidest või rahvusvahelistest konventsioonidest, millega liikmesriigid või ühendus on ühinenud; sõnastus „kohustuslikud põhikirjasätted või õigusnormid“ artikli 1 lõikes 2 hõlmab ka lepinguosaliste suhtes seadusega ettenähtud korras kohaldatavaid eeskirju, kui ei ole kokku lepitud teisiti;

[…]

väljavalitud üldkriteeriumidel põhinevat hinnangut tingimuste ebaõigluse kohta eelkõige avalikus müügi- või tarnetegevuses, millega pakutakse kollektiivset teenust kasutajatevahelist solidaarsust arvesse võttes, tuleb täiendada asjaosaliste erihuvide üldhinnanguga; see sisaldab heausksuse nõuet; heausksuse hindamisel tuleb erilist tähelepanu pöörata lepinguosaliste positsiooni tugevusele läbirääkimistel ja sellele, kas tarbijat mõjutati tingimusega nõustuma, kas kaup müüdi või teenused osutati tarbija erikorralduse alusel; müüja või teenuste osutaja saab täita heausksuse nõude juhul, kui ta kohtleb ausalt ja õiglaselt teist lepinguosalist, kelle õigustatud huvi ta peab arvesse võtma;“

5. Selle direktiivi artikli 1 lõikes 1 on sätestatud:

„Käesoleva direktiivi eesmärk on ühtlustada liikmesriikide õigus- ja haldusnormid, mis käsitlevad ebaõiglasi tingimusi müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud lepingutes.“

6. Selle direktiivi artikli 2 punkti b kohaselt on mõiste „tarbija“ määratletud kui „füüsiline isik, kes […] toimib eesmärkidel, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus- ega kutsetegevusega“. Selle direktiivi artikli 2 punkti c järgi on „müüja või teenuste osutaja“ selline „füüsiline või juriidiline isik, kes […] toimib eesmärkidel, mis on seotud tema kaubandus-, majandus- või kutsetegevusega, olenemata sellest, kas ettevõte on era- või riigiomanduses“.

7. Direktiivi 93/13 artiklis 3 on nähtud ette:

„1. Lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat.

2. Tingimust ei loeta kunagi eraldi kokkulepituks, kui see on eelnevalt koostatud ning tarbija ei ole seetõttu saanud tingimust sisuliselt mõjutada, eriti eelnevalt koostatud tüüplepingute puhul.

Asjaolu, et tingimuse teatavad aspektid või üks konkreetne tingimus on eraldi kokku lepitud, ei välista käesoleva artikli kohaldamist lepingu ülejäänud osa suhtes, kui lepingu üldhinnangu põhjal selgub, et leping on ikkagi eelnevalt koostatud tüüpleping.

Kui müüja või teenuste osutaja väidab, et tüüptingimus on eraldi kokku lepitud, langeb selle tõendamiskohustus temale.

[…]“.

8. Selle direktiivi artiklis 4 on sätestatud:

„1. Ilma et see piiraks artikli 7 kohaldamist, võetakse lepingutingimuse hindamisel arvesse lepingu sõlmimise objektiks oleva kauba või teenuse laad ning viidatakse lepingu sõlmimisel kõigile sellega kaasnevatele asjaoludele ning kõigile teistele kõnealuse või muu lepingu tingimustele, millest see sõltub.

2. Tingimuste õiglase või ebaõiglase iseloomu hindamine ei ole seotud lepingu põhiobjekti mõiste ega hinna ja tasu piisavusega võrreldes vastutehinguna pakutavate teenuste või kaubaga, kui kõnealused tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles.“

9. Selle direktiivi artiklis 5 on muu hulgas sätestatud, et „[l]epingutes, mille kõik või teatavad tarbijale pakutavad tingimused esitatakse kirjalikult, peavad kõnealused tingimused olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles“.

10. Selle direktiivi artikli 6 lõikes 1 on nähtud ette:

„Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on oma siseriiklike õigusaktide alusel tarbijaga sõlminud, ei ole tarbijale siduvad ning leping on kõnealustel tingimustel lepinguosalistele jätkuvalt siduv ainult juhul, kui seda on võimalik jätkata nii, et see sisaldab ebaõiglasi tingimusi.“

11. Direktiivi 93/13 artiklis 8 on sätestatud, et „[l]iikmesriigid võivad käesoleva direktiivi reguleerimisalas vastu võtta või säilitada asutamislepingule vastavad rangemad sätted, et tagada tarbijate kaitstuse kõrgem tase“.

12. Selle direktiiviga artikli 8a lõikes 1 on ette nähtud:

„Kui liikmesriik võtab vastu sätted vastavalt artiklile 8, teavitab ta sellest ning kõikidest edasistest muudatustest komisjoni, eelkõige kui kõnealused sätted:

– laiendavad tingimuste ebaõigluse kontrolli eraldi kokku lepitud lepingutingimustele, hinna ja tasu piisavusele või

– sisaldavad loetelu ebaõiglaseks peetavatest lepingutingimustest.“

2. Direktiiv 2005/29/EÜ

13. Direktiivi 2005/29/EÜ[3] artikli 5 lõige 3 on sõnastatud järgmiselt:

„Kaubandustavasid, mis tõenäoliselt moonutavad oluliselt ainult selliste selgesti eristatavate tarbijarühmade majanduskäitumist, kes oma vaimse või füüsilise puude, vanuse või kergeusklikkuse tõttu on eriti vastuvõtlikud kaubandustava või sellega seotud toote suhtes viisil, mille ettenägemist võib ettevõtjalt õigustatult eeldada, hinnatakse lähtudes selle mõjust kõnealuse tarbijarühma keskmisele liikmele. See ei piira üldist ja seaduslikku reklaamitava esitada liialdavaid väiteid või väiteid, mida ei tule võtta sõna-sõnalt.“

B. Läti õigus

1. Tsiviilseadustik

14. Läti 20. veebruari 1937. aasta tsiviilseadustiku (Latvijas Republikas Civillikums, edaspidi „tsiviilseadustik“)[4] artiklis 186 on sätestatud, et „[v]anemad esindavad oma lapsi isiklikes ja varalistes suhetes ühiselt (ühine esindamine) […]“.

15. Tsiviilseadustiku artikli 223 järgi „[on i]sa ja ema […] oma alaealiste laste loomulikud eestkostjad nende isikuhooldusõiguse alusel“.

16. Selle seadustiku artiklis 293 on sätestatud:

„Eestkostja võib alaealist puudutavates küsimustes ja alaealise huvides sõlmida mis tahes liiki lepinguid ning võtta vastu ja teha makseid. Kõik sellised tehingud on alaealisele siduvad, tingimusel et eestkostja on tegutsenud heas usus ja on järginud hea majandamise põhimõtteid, kuni alaealise täisealiseks saamiseni, välja arvatud juhul, kui esinevad erivajadused.“

17. Selle seadustiku artikli 1408 kohaselt „[puudub a]laealisel […] teovõime“.

[3] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2005. aasta direktiiv, mis käsitleb ettevõtja ja tarbija vaheliste tehingutega seotud ebaausaid kaubandustavasid siseturul ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 84/450/EMÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 97/7/EÜ, 98/27/EÜ ja 2002/65/EÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 2006/2004 („ebaausate kaubandustavade direktiiv“) (ELT 2005, L 149, lk 22, edaspidi „ebaausate kaubandustavade direktiiv“).

[4] *Valdības Vēstnesis*, 1937, nr 41.

2. Tarbijakaitseseadus

18. 1. aprilli 1999. aasta tarbijakaitseseaduse (Patērētāju tiesību aizsardzības likums)[5] artikli 1 „Seaduses kasutatavad terminid“ põhikohtuasjas vaidlusaluse lepingu sõlmimise päeval kehtivas redaktsioonis on punktides 3 ja 4 määratletud järgmised mõisted:

„tarbija: füüsiline isik, kes avaldab soovi omandada, omandab või võib omandada või kasutada asju või teenuseid eesmärgil, mis ei ole seotud tema majandus- või kutsetegevusega;

teenuste osutaja: isik kes osutab oma majandus- või kutsetegevuse raames tarbijale teenust; […]“.

19. Selle seaduse artikli 6 „Ebaõiglased lepingutingimused“ vaidlusaluse lepingu sõlmimise päeval kehtivas redaktsioonis oli sätestatud:

„[…]

(2) Lepingutingimused koostatakse lihtsas ja arusaadavas keeles.

(3) Lepingutingimus, mille üle lepingu pooled ei ole eraldi läbi rääkinud, loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat.

[…]

(8) Ebaõiglased tingimused lepingus, mille tootja, müüja või teenuste osutaja on tarbijaga sõlminud, on tühised lepingu sõlmisest alates, kuid leping kehtib edasi juhul, kui seda on võimalik jätkata nii, et see ei sisalda ebaõiglasi tingimusi.

[…]“.

20. Selle seaduse artiklis 6, millega võeti Läti õigusesse üle direktiivi 93/13 artikli 4 lõige 2, oli 1. juulil 2014 jõustunud redaktsiooni artiklis 2^2 sätestatud:

„Käesoleva artikli sätteid ei kohaldata lepingutingimuste suhtes, mis määratlevad lepingu eseme või käsitlevad hinna ja tasu piisavust võrreldes pakutavate teenuste või kaubaga, kui sellised tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles. […]“.

III. Põhikohtuasi, eelotsuse küsimused ja menetlus Euroopa Kohtus

21. Läti õiguse alusel osutatud osaühingu A tegevusalaks on tagada sportlaste areng Lätis. Selleks pakkus ta neile teatavat hulka teenuseid nende kutsealaste oskuste arendamiseks ja karjääri edendamiseks, sõlmides lepinguid, mis nägid ette, et tulevikus tekib teatavatel tingimustel maksekohustus.

22. Füüsiline isik C oli 17-aastane alaealine, kes oli 2009. aastal noorsportlane korvpalli alal ega olnud veel alustanud oma elukutselise karjääri (ükski klubi ei olnud teda seega värvanud).

[5] *Latvijas Vēstnesis*, 1999, nr 104/105.

23. Osaühing A ühelt poolt ning C ja tema vanemad teiselt poolt sõlmisid 14. jaanuaril 2009 C huvides vaidlusaluse lepingu. Selle lepingu eesmärk oli tagada C-le edukas karjäär elukutselise sportlasena korvpalli alal. Leping sõlmiti 15 aastaks, s.o kuni 14. jaanuarini 2024.

24. Selleks oli lepingus ette nähtud, et osaühing A osutab C-le erinevaid teenuseid.[6] Vastusoorituse na kohustus C vaidlusaluse lepingu punkti 6.1 (edaspidi „vaidlusalune tingimus“) kohaselt maksma tasu, mis moodustas 10% kõigist kõnealuse lepingu kehtivusajal spordialaga tegelemisest, reklaamist, turundusest ja meedias esinemisest saadavast netosissetulekust, millele lisandus Lätis kohaldatav käibemaks, tingimusel et see sissetulek on vähemalt 1500 eurot kuus.

25. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu antud teabest ilmneb, et eespool nimetatud tingimuse oli osaühing A ette kindlaks määranud ja et selles ei lepitud eraldi kokku direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 tähenduses. Tegemist oli niisiis tüüplepinguga, mille allkirjastasid samasugusena ka teised noorsportlased.

26. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul osutas osaühing A 2009. ja 2010. aastal C-le niisuguseid vaidlusaluses lepingus ette nähtud spordialal arengut ja karjääri toetavaid teenuseid nagu eelkõige individuaalsed ja meeskonnatreeningud kõrgelt kvalifitseeritud spetsialistide juhendamisel, mis nõudis sellelt osaühingult vahendite investeerimist. Kuna C ei kasutanud ühte osa pakutud teenustest ega ka maksnud osaühingu A sõnul selle eest, siis rikkusid C ja tema vanemad seda lepingut.

27. Arvestades, et vahepeal elukutseliseks korvpalluriks saanud C sissetulekud, mida ta sai spordiklubidega sõlmitud lepingutest, ulatusid kogusummani 16 637 779,90 eurot, oleks asjaomasel ajavahemikul C olnud seega kohustatud tasuma osaühingule A 10% sellest summast, s.o 1 663 777,99 eurot.

28. Osaühing A esitas 29. juunil 2020 C ja tema vanemate vastu hagi, milles ta nõudis vaidlusaluses lepingus sätestatud tasu maksmist.

29. Esimese astme kohus ja seejärel apellatsioonikohus jätsid osaühingu A nõuded rahuldamata muu hulgas põhjendusel, et vaidlusalune leping ei ole kooskõlas tarbijakaitset käsitlevate riigisiseste õigusnormidega ja vaidlusalune tingimus on ebaõiglane.

30. Osaühing A esitas kassatsioonkaebuse Augstākā tiesale (Senāts) (Läti kõrgeima kohtu senat), kes on eelotsusetaotluse esitanud kohus, põhjendades seda kaebust nii, et tarbijakaitset käsitlevad õigusnormid ei ole käesoleval juhul kohaldatavad, sest vaidlusalust lepingut tuleb pidada lepinguks, mis kuulub „noore lootustandva“ sportlase lepingute hulka, mille suhtes neid sätteid ei kohaldata. Kassatsioonkaebuses taotles see osaühing, et Euroopa Kohtule esitataks eelotsusetaotlus.

31. Selle kohtu hinnangul on Euroopa Kohus juba tõlgendanud mõistet „tarbija“, kuid ei ole kuni praeguseni oma kohtupraktikas analüüsinud küsimust, kas tarbijakaitset käsitlevad õigusnormid on kohaldatavad spordi valdkonnas.

[6] Osaühingu A osutatavate teenuste hulgas olid muu hulgas teenused koolitamise ja treenimise, spordimeditsiini ja -psühholoogia, karjäärinõustamise alal (karjääriplaani väljatöötamine, rakendamine ja jälgimine, lepingute sõlmimine sportlase ja spordiklubide vahel) ning abi turunduse, õigusabi ja raamatupidamise alal.

32. Ta leiab selles küsimuses, et tuleb asuda seisukohale, et see on nii. Nimelt puuduvad erinormid, millega oleks jäetud direktiivi 93/13 kohaldamisalast välja spordi valdkonnas sõlmitud lepingud, mida võib selle direktiivi kohaselt kvalifitseerida müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepinguteks.

33. Lisaks ei ole selle kohtu hinnangul tähtsust asjaolul, et noorsportlase tegevus on hiljem omandanud sisuliselt elukutselise laadi, sest see ei saa iseenesest võtta teenuse saajalt õigust tugineda „tarbija“ staatusele direktiivi 93/13 tähenduses. [7]

34. Lisaks toob sama kohus esile ka erinevused Euroopa Liidu liikmesriikide kohtupraktikas, mis näitab samuti vajadust esitada eelotsusetaotlus selle kohta, kas selles direktiivis sätestatud tarbijakaitse nõudeid kohaldatakse lepingute suhtes, mille sõlmivad noorsportlased ja spordiklubid. [8]

35. Neil asjaoludel otsustas Augstākā tiesa (Senāts) (kõrgeima kohtu senat) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [direktiivi 93/13] kohaldamisalasse kuulub sportlase arengut ja karjääri toetavate teenuste osutamise leping, mille on sõlminud ühelt poolt ettevõtja, kes tegutseb peamiselt sportlaste arendamise ja treenimise valdkonnas, ja teiselt poolt alaealine, keda esindavad tema vanemad ja kes lepingu sõlmimise ajal kõnealuse spordialaga elukutselisena ei tegelenud?

2. Kui vastus esimesele küsimusele on eitav, siis kas direktiiviga 93/13 on vastuolus riigisisene kohtupraktika, mis tõlgendab seda direktiivi riigisisesesse õigusesse üle võtvaid õigusnorme nii, et neis sisalduvad tarbijakaitse eeskirjad on kohaldatavad ka selliste lepingute suhtes?

3. Kui vastus esimesele või teisele küsimusele on jaatav, siis kas riigisisene kohus võib direktiivi 93/13 artikli 3 alusel hinnata niisuguse lepingutingimuse ebaõiglast laadi, mis näeb ette, et noorsportlane kohustub lepingus nimetatud teatud spordialal arengut ja karjääri toetavate teenuste osutamise eest maksma tasu, mis moodustab 10% tema järgmise 15 aasta jooksul saadavast sissetulekust, ning mitte järeldada, et nimetatud lepingutingimus on üks neist tingimustest, mille ebaõiglast laadi ei hinnata direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 alusel?

4. Kui vastus kolmandale küsimusele on jaatav, siis kas tuleb asuda seisukohale, et lepingutingimus, mis näeb ette, et noorsportlane kohustub lepingus nimetatud teatud spordialal arengut ja karjääri toetavate teenuste osutamise eest maksma tasu, mis moodustab 10% tema järgmise 15 aasta jooksul saadavast sissetulekust, on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles direktiivi 93/13 artikli 5 tähenduses, võttes arvesse, et lepingu sõlmimise

[7] Seega erineb käesolev kohtuasi Euroopa Kohtu praktikas käsitletud juhtudest, mis puudutavad õigusnormide kohaldamist kohtualluvuse kindlaksmääramise alal (vt 25. jaanuari 2018. aasta kohtuotsus Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, punktid 31, 38 ja 39 ning seal viidatud kohtupraktika, ja 10. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Personal Exchange International, C-774/19, EU:C:2020:1015, punktid 40 ja 42 ning seal viidatud kohtupraktika).

[8] Vt selle kohta, kui oluline on tagada liidu õiguse ühetaoline tõlgendamine, 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus Consorzio Italian Management ja Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:799, punkt 49). Eelotsusetaotluse esitanud kohtule teadaolevalt leidis Cour d'appel de Paris (Pariisi apellatsioonikohus, Prantsusmaa) 23. mai 2019. aasta kohtuotsusega, et korvpallur, kes oli tulevase mängijana sõlminud spordiagentuuriga teenuste osutamise lepingu, mille alusel agentuur kohustus sportlase huvides pidama läbirääkimisi spordiklubidega korvpallurilepingu sõlmimiseks, mille eest korvpallur kohustus maksma agentuurile teatava summa, mis vastas osale selle koostöö tulemusel sõlmitud lepingute summast, tegutses tarbijana, mitte elukutselisena (CA Paris, 2, 23.5.2019, nr 1602277). Seevastu Oberlandesgericht München (liidumaa kõrgeim üldkohus Münchenis, Saksamaa) otsustas omalt poolt 7. novembri 2002. aasta otsuses noore tennisisti ja spordiagentuuri vahelises vaidluses, mis tulenes poolte vahel sõlmitud sarnasest teenuse osutamise lepingust, et riigisisesed tarbijakaitse-eeskirjad ei ole selle õigussuhte suhtes kohaldatavad (OLG München, 7.11.2002 – 19 U 3238/02).

ajal puudus noorsportlasel selge teave osutatava teenuse väärtuse ega selle eest makstava summa kohta, mis oleks võimaldanud tal hinnata talle sellest tekkivaid majanduslikke tagajärgi?

5. Kui vastus kolmandale küsimusele on jaatav, siis kas tuleb asuda seisukohale, et lepingutingimus, mis näeb ette, et noorsportlane kohustub lepingus nimetatud teatud spordialal arengut ja karjääri toetavate teenuste osutamise eest maksma tasu, mis moodustab 10% tema järgmise 15 aasta jooksul saadavast sissetulekust, kujutab endast direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 kohaselt tingimust, mis kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat, arvestades, et nimetatud säte ei seo osutatava teenuse väärtust tarbijale tekkiva kuluga?

6. Kui vastus viiendale küsimusele on jaatav, siis kas direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 on vastuolus riigisisese kohtu otsus, millega vähendatakse summat, mida teenuste osutaja võib tarbijalt nõuda, teenuste osutaja tegelike kulude summani, mis tal on tekkinud lepingu alusel tarbijale teenuse osutamisega?

7. Kui vastus kolmandale küsimusele on eitav ja kui niisuguse lepingutingimuse ebaõiglast laadi, mis näeb ette, et tarbija kohustub lepingus nimetatud sportlase arengut ja karjääri toetavate teenuste osutamise eest maksma tasu, mis moodustab 10% tema järgmise 15 aasta jooksul saadavast sissetulekust, ei hinnata vastavalt direktiivi 93/13 artikli 4 lõikele 2, siis kas riigisisene kohus, olles teinud kindlaks, et tasu suurus on teenuste osutaja panusega ilmselgelt ebaproportsionaalne, võib sellegipoolest sellise lepingutingimuse riigisisese õiguse alusel ebaõiglaseks tunnistada?

8. Kui vastus seitsmendale küsimusele on jaatav, siis kas tarbijalepingu puhul, mis sõlmiti ajal, mil direktiivi 93/13 artikkel 8a ei olnud veel jõustunud, tuleb arvesse võtta liikmesriigi poolt Euroopa Komisjonile nimetatud direktiivi artikli 8a alusel esitatud teavet, mis puudutab liikmesriigi poolt selle sama direktiivi artikli 8 kohaselt vastu võetud sätteid, ja kui see on nii, siis kas riigisiseste kohtute pädevus on piiratud nimetatud liikmesriigi poolt direktiivi 93/13 artikli 8a kohaselt esitatud teabega, kui liikmesriik on teatanud, et tema riigisisesed õigusnormid ei lähe kaugemale kõnealuses direktiivis sätestatud miinimumnõuetest?

9. Kui vastus esimesele või teisele küsimusele on jaatav, siis millist tähtsust omab – võttes arvesse harta artikli 17 lõiget 1 koostoimes harta artikliga 24 – direktiivi 93/13 sätteid riigisisesesse õigusesse üle võtvate õigusnormide kohaldamisel asjaolu, et kõnealune teenuste osutamise leping sõlmiti 15 aastaks ajal, mil noorsportlane oli alaealine, mistõttu sõlmisid selle lepingu alaealise nimel tema vanemad, võttes sellega kohustuse maksta tasu, mis moodustab 10% tema järgmise 15 aasta jooksul saadavast kogu sissetulekust?

10. Kui vastus esimesele või teisele küsimusele on eitav ja võttes arvesse, et sporditegevus kuulub liidu õiguse kohaldamisalasse, siis kas alaealise sportlasega 15 aastaks sõlmitud teenuste osutamise leping – mille sõlmisid tema nimel tema vanemad –, mis kohustab kõnealust alaealist maksma tasu, mis moodustab 10% tema järgmise 15 aasta jooksul saadavast kogu sissetulekust, rikub harta artikli 17 lõikes 1 koostoimes harta artikli 24 lõikega 2 sätestatud põhiõigusi?“

36. Kirjalikud seisukohad esitasid Euroopa Kohtule osaühing A, C, Läti valitsus ja Euroopa Komisjon. Samad menetlusosalised ning lapsevanemad, kes ei olnud esitanud kirjalikke seisukohti, esitasid ka suulised seisukohad ja vastasid suuliseks vastamiseks esitatud küsimustele, mille Euroopa Kohus esitas neile kohtuistungil, mis toimus 13. juunil 2024.

IV. Õiguslik analüüs

A. Teatavate eelotsuse küsimuste vastuvõetavus

37. Osaühing A on oma kirjalikes seisukohtades väitnud, et kolmas, neljas, viies, seitsmes, üheksas ja kümnes eelotsuse küsimus on vastuvõetamatud esiteks sel põhjusel, et kolmanda kuni viienda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtul sisuliselt kohaldada, mitte tõlgendada liidu õigust, eelkõige hinnates kõigepealt, kas tuleb asuda seisukohale, et tingimused, millega määratakse kindlaks tasu, ei kuulu mitte direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2, vaid selle artikli 3 kohaldamisalasse (kolmas küsimus), ning siis, kas need on kooskõlas selle direktiivi artiklis 5 ja artikli 3 lõikes 1 sätestatud nõuetega (neljas ja viies küsimus); teiseks seepärast, et seitsmes küsimus on hüpoteetiline; ning lõpuks kolmandaks seetõttu, et üheksas ja kümnes küsimus abstraktsed ja kujutavad endast konsulteeriva arvamuse taotlust.

38. Selles küsimuses tuleb meenutada, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on ELTL artikliga 267 loodud Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtu vahelise koostöö raames üksnes liikmesriigi kohtul, kelle lahendada on vaidlus ja kes vastutab langetatava kohtuotsuse eest, pädevus kohtuasja eripära arvestades otsustada, kas Euroopa Kohtule esitatud küsimused on asjakohased. Järelikult, kui esitatud küsimustes palutakse tõlgendada liidu õigusnormi või küsitakse, kas see on kehtiv, on Euroopa Kohus põhimõtteliselt kohustatud vastama. Sellest järeldub, et liidu õigust puudutava eelotsuse küsimuse puhul eeldatakse, et see on asjakohane. Euroopa Kohus saab niisugusele küsimusele vastamata jätta ainult siis, kui on ilmne, et taotletud liidu õiguse tõlgendamine ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, või juhul, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda talle esitatud küsimustele vastus, millest on kasu. [9]

39. Käsitletaval juhul tuleb tõdeda, et eelotsusetaotluses on kirjeldatud piisavalt üksikasjalikult seda õiguslikku ja faktilist raamistikku, millesse põhikohtuasi asetub, ning eelotsusetaotluse esitanud kohtu antud teave võimaldab teha kindlaks esitatud küsimuste ulatuse ja järeldada, et nendel ei puudu seos selle vaidluse esemega ega ole need ka hüpoteetilised. Mis puudutab konkreetselt esiteks kolmandat kuni viiendat ning üheksandat ja kümnendat eelotsuse küsimust, siis eelotsusetaotlusest ilmneb, et eelotsusetaotluse esitanud kohtul on tekkinud küsimus, missugune on direktiivi 93/13 mitme sätte mõte ja ulatus, et teha kindlaks, kas ta saab kontrollida, kas vaidlusalune säte on ebaõiglane, selle direktiivi alusel. See kohus ei palu Euroopa Kohtul neid sätteid käsitletava juhtumi faktiliste asjaolude suhtes kohaldada ega asendada tema hinnangut enda omaga, mida Euroopa Kohus nagunii teha ei saa. [10] Mis puudutab teiseks seda, et seitsmes eelotsuse küsimus on hüpoteetiline osaühingu A sõnul seetõttu, et Läti õiguses ei ole võimalik tuvastada, et investeering tõi liiga palju sisse, siis piisab, kui meenutada, et ELTL

[9] Vt selle kohta eelkõige 29. juuni 2023. aasta kohtuotsus International Protection Appeals Tribunal jt (terrorirünnak Pakistanis) (C-756/21, EU:C:2023:523, punktid 35 ja 36 ning seal viidatud kohtupraktika).

[10] Vt selle kohta 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus Banco Primus (C-421/14, edaspidi „kohtuotsus Banco Primus“, EU:C:2017:60, punkt 57 ja seal viidatud kohtupraktika).

artiklis 267 ette nähtud menetluses on Euroopa Kohtu ja eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanded üksteisest selgelt eraldatud ning üksnes viimane on pädev tõlgendama riigisiseseid õigusakte.[11]

40. Selles olukorras leian, et kõik eelotsusetaotluse esitanud kohtu eelotsuse küsimused on vastuvõetavad.

B. Sisulised küsimused

41. Eelotsusetaotluse esitanud kohus, kes leidis, et selles kohtus poolelioleva põhikohtuasja faktiline kontekst tekitab terve hulga direktiivi 93/13 tõlgendamist ja kohaldamist käsitlevaid küsimusi, otsustas esitada rea eelotsuse küsimusi, mis temaatiliselt käsitlevad selle direktiivi eri aspekte ja mille võib rühmitada järgmiselt:

– direktiivi 93/13 kohaldamisala *ratione personae* (esimene küsimus);

– kohaldamisala laiendamine võrreldes selle direktiiviga tagatud minimaalse kaitse tasemega (teine küsimus) ja riigisiseste õigusaktide kohaldamise viis direktiivi artiklist 8 lähtudes (seitsmes ja kaheksas küsimus);

– direktiivi artikli 4 lõike 2 tähenduses mõistetud „lepingu põhiobjekti“ või „hinda ja tasu“ käsitlevate lepingusätete käsitamine (kolmas küsimus);

– „läbipaistvuse“ nõue direktiivi artikli 4 lõike 2 ja artikli 5 tähenduses (neljas küsimus);

– „olulise tasakaalustamatuse“ hindamine selle analüüsimisel, kas lepingutingimus on ebaõiglane direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 tähenduses (viies küsimus);

– lepingutingimuse ebaõiglaseks kvalifitseerimise tagajärjed direktiivi artikli 6 lõike 1 kohaselt (kuues küsimus);

– harta sätete kohaldamine tarbijalepingutes sisalduvate ebaõiglaste tingimuste hindamisel (üheksas ja kümnes küsimus).

1. Direktiivi 93/13 kohaldamisala (esimene küsimus)

42. Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas tingimused lepingus, mille on sõlminud ühelt poolt teenuste osutaja, kes tegutseb sportlaste arendamise valdkonnas, ja teiselt poolt alaealine, keda esindavad tema vanemad ja kes lepingu sõlmimise hetkel ei olnud veel spordi valdkonnas värvatud, kuuluvad direktiivi 93/13 kohaldamisalasse.

43. Selles küsimuses leiavad C ja tema vanemad, Läti valitsus ja komisjon, et niisugune leping kuulub selle direktiivi kohaldamisalasse, samas kui osaühing A soovitab vastata eitavalt, väites sisuliselt, et asjaolu, et kutsetegevusega tegeldakse tulevikus, ei muuda midagi selles, et leping on kutsealaga seotud leping.

[11] Vt 15. jaanuari 2013. aasta kohtuotsus Križan jt (C-416/10, EU:C:2013:8, punkt 58 ja seal viidatud kohtupraktika).

44. Kõigepealt tuleb sissejuhatuseks meenutada, et direktiivi 93/13 eesmärk on selle artikli 1 lõike 1 kohaselt ühtlustada liikmesriikide õigus- ja haldusnormid, mis käsitlevad ebaõiglasi tingimusi müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud lepingutes. Tegemist on seega horisontaalse õigusaktiga, mille eesmärk on tagada tarbijakaitse kõrge tase,[12] kaitstes tarbijaid ebaõiglaste tingimuste eest müüjate või teenuste osutajatega sõlmitud igat liiki lepingutes. Seega kohaldatakse direktiivi kõikide majandustegevuse sektorites suhtes ja põhimõtteliselt kõikide müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud kaubaostu- ja teenuste osutamise lepingute suhtes.[13]

45. Seejärel tuleb juhtida tähelepanu – nagu Euroopa Kohus on mitu korda märkinud –, et direktiiviga 93/13 loodud kaitsesüsteem põhineb eeldusel, et tarbija on suhetes müüja või teenuste osutajaga *nõrgemal läbirääkimispositsioonil* ja tal on *vähem teavet*, mis viib selleni, et tarbija nõustub müüja või teenuste osutaja eelnevalt välja töötatud tingimustega, ilma et tal oleks võimalik mõjutada nende sisu.[14] Nõrgemat positsiooni arvestades on selle direktiivi artikli 6 lõikes 1 ette nähtud, et ebaõiglased lepingutingimused ei ole tarbijale siduvad. Tegemist on imperatiivse sättega, mille eesmärk on asendada lepinguga loodud formaalne tasakaal lepingupartnerite õiguste ja kohustuste vahel tegeliku tasakaaluga, mis taastab nendevahelise võrdsuse.[15]

46. Sellest järeldub, et direktiivi eesmärk on esiteks käsitleda poolte ebavõrdsuse olukordi seoses lepingutingimustega – olukorrad, mis võivad tuleneda informeerituse või tehnilise oskusteabe[16] või läbirääkimispositsioonide asümmeetriast[17] seoses lepingutingimustega, ning teiseks takistada müüjaid või teenuste osutajaid kasutamast ebaõiglasi tingimusi tulevikus.[18]

47. Nendest direktiivi 93/13 eesmärkidest lähtudes tulebki analüüsida, kas vaidlusalune leping kuulub selle direktiivi kohaldamisalasse.

48. On vaja meenutada, et direktiivi 93/13 kohaldatakse – nagu nähtub selle artikli 1 lõikest 1 ja artikli 3 lõikest 1 – tingimustele „müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud lepingutes“, „mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud“. Direktiivi 93/13 kümnenda põhjenduse kohaselt tuleks ühtseid õigusnorme ebaõiglaste tingimuste kohta kohaldada „kõigi lepingute“ suhtes, mis on sõlmitud selle „müüja või teenuste osutaja“ (direktiivi artikli 2 punkti b tähenduses) ja „tarbija“ (direktiivi artikli 2 punkti c tähenduses) vahel.[19] Järelikult on direktiivi 93/13 kohaldamisalasse kuuluva lepingu puhul tarvis, et üks lepinguosaline oleks niisugune „müüja või teenuste osutaja“, nagu on määratletud direktiivi artikli 2 punktis c, ja teine

12 Vt ELTL artikkel 114, mis on nüüd direktiivi 93/13 õiguslik alus, samuti ELTL artikkel 169 ja harta artikkel 38.

13 Vt selle kohta 18. novembri 2020. aasta kohtuotsus DelayFix (C-519/19, edaspidi „kohtuotsus DelayFix“, EU:C:2020:933, punkt 52 ja seal viidatud kohtupraktika) ning komisjoni teatis „Suunised nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ (ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes) tõlgendamiseks ja kohaldamiseks“ (ELT 2019, C 323, lk 4–92, edaspidi „komisjoni suunised“, lk 5).

14 Vt 15. juuni 2023. aasta kohtuotsus Bank M. (lepingu tühistamise tagajärjed) (C-520/21, EU:C:2023:478, punkt 54 ja seal viidatud kohtupraktika).

15 Vt 11. aprilli 2024. aasta kohtuotsus Air Europa Líneas Aéreas (C-173/23, EU:C:2024:295, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika).

16 Vt 17. mai 2018. aasta kohtuotsus Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, edaspidi „kohtuotsus Karel de Grote“, EU:C:2018:320, punkt 59), mis puudutas ebavõrdsust õppeasutuse ja üliõpilase vahel, sest nende poolte vahel valitses informeerituse ja tehnilise oskusteabe asümmeetria.

17 Vt näiteks 3. septembri 2015. aasta kohtuotsus Costea (C-110/14, edaspidi „kohtuotsus Costea“, EU:C:2015:538, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika), milles Euroopa Kohus rõhutas, et ehkki niisugusel juhtumil leitakse, et advokaatidel on kõrgema tasemega oskusteave, ei võimalda see eeldada, et advokaat ei ole suhetes majandus- või kutsetegevuses tegutseva isikuga nõrgem pool.

18 Vt selle kohta 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, edaspidi „kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt“, EU:C:2016:980, punkt 63) ning 15. juuni 2023. aasta kohtuotsus Bank M. (lepingu tühistamise tagajärjed) (C-520/21, edaspidi „kohtuotsus Bank M“, EU:C:2023:478, punkt 58) ning kohtujurist Pitruzzella ettepanek kohtuasjas Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:405, punkt 53 ja seal viidatud kohtupraktika). Vt ka komisjoni suunised (lk 9).

19 Vt kohtuotsus Karel de Grote (punktid 45 ja 46).

oleks tarbija direktiivi artikli 2 punkti b tähenduses. Teiste sõnadega, kui leping on sõlmitud ühelt poolt müüja või teenuste osutaja ja teiselt poolt tarbija vahel, loetakse see leping hõlmatuks direktiiviga 93/13.

49. Käsitletaval juhul märgin esiteks, et kuigi Euroopa Kohtule esitatud toimiku materjalidest nähtub, et vaidlusalune leping oli „tüüpleping“, mis koostati ette väljatöötatud vormi alusel ja mille allkirjastasid ka mitu teist noort sportlast, väidab osaühing A, et vaidlusaluses tingimuses lepiti eraldi kokku.[20] Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab selle küsimuse lahendama, võttes arvesse niisuguses olukorras tõendamiskoormise jaotust reguleerivaid norme direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 2 esimeses ja kolmandas lõigus, milles on nimelt ette nähtud, et kui müüja või teenuste osutaja väidab, et tüüptingimus on eraldi kokku lepitud, langeb selle tõendamise kohustus talle.[21]

50. Teiseks on selge, et vaidlusaluse lepingu allkirjastas osaühing A, kes tegutses „teenuste osutajana“ direktiivi artikli 2 punkti c tähenduses. Nendel asjaoludel tuleb esimest küsimust seega mõista nii, et eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib sisuliselt esiteks, kas niisugust isikut nagu C, kes ei tegelenud vaidlusaluse lepingu sõlmimise hetkel kutsetegevusega kõnesoleval spordialal, kuid kes sai hiljem elukutseliseks sportlaseks, tuleb lugeda selle lepingu raames „tarbijaks“ selle direktiivi artikli 2 punkti c tähenduses, mistõttu kuulub see leping selle direktiivi kohaldamisalasse *ratione personae* (punkt a), ning teiseks, kas selle lepingu ese ise, mida osaühingu A sõnul tuleb pidada „lepinguks, mis kuulub „noore lootustandva“ sportlase lepingute hulka“, võib kujutada endast direktiivi 93/13 kohaldamisala *ratione materiae* erandit, mis õigustab seega direktiivi kohaldamata jätmist (punkt b).

a) Direktiivi 93/13 kohaldamisala ratione personae

51. Kõigepealt meenutan direktiivi 93/13 kohaldamisala *ratione personae* ja täpsemalt mõiste „tarbija“ kohta, et direktiivi artikli 2 punkti b kohaselt on „tarbija“ „füüsiline isik, kes [selle] direktiiviga hõlmatavate lepingute raames toimib eesmärkidel, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus- ega kutsetegevusega. Samas artikli punkti c on „müüjat või teenuste osutajat“ määratletud laialt, st nii, et „müüja või teenuste osutaja“ on „füüsiline isik, kes [sama] direktiiviga hõlmatavate lepingute raames toimib eesmärkidel, mis on seotud tema kaubandus-, majandus- või kutsetegevusega, olenemata sellest, kas ettevõte on era- või riigiomanduses“.

52. Sellest järeldub, et direktiivis 93/13 on selle kohaldamisalasse kuuluvad lepingud määratletud viitega *rollile, milles lepingupartnerid tegutsevad* – vastavalt sellele, kas nad tegutsevad oma majandus- või kutsetegevuses või mitte.[22] Niisugune lähenemine, mida tihti nimetatakse „funktsionaalseks“, vastab käesoleva ettepaneku punktis 45 juba meenutatud ideele, millel põhineb selle direktiiviga rakendatud kaitsesüsteem, st mille kohaselt on tarbija suhetes müüja või teenuste osutajaga *nõrgemas positsioonis* läbirääkimiste osas ja tal on vähem teavet.[23]

[20] Täpsemalt väitis osaühing A kohtuistungil, et C-l ja tema vanematel oli võimalus pidada vaidlusaluse lepingu üle läbirääkimisi, sest enne selle allkirjastamist tulid allakirjutanud mitu korda kokku. See osaühing möönis siiski, et nendel koosolekutel ei tõstatatud mingit küsimust, missugune saab olema lepingu kestus või tulevaste kohustuste, näiteks tasumisele kuuluva hüvitise summa, ega küsimust ükskõik missuguse muu lepingutingimuse kohta ning arutelud puudutasid peamiselt korvpalli, taristuid, treenereid, elutingimusi, toitlustust jm.

[21] Vt 13. juuli 2023. aasta kohtuotsus Banco Santander (ametlikule indeksile osutamine) (C-265/22, edaspidi „kohtuotsus Banco Santander“, EU:C:2023:578, punkt 62).

[22] Vt selle kohta kohtuotsused Karel de Grote (punkt 53 ja seal viidatud kohtupraktika) ning DelayFix (punktid 53 ja 54 ning seal viidatud kohtupraktika). Vt üldisemalt tarbija mõiste kohta Djurovic, M., „The Average Consumer“, European Law on Unfair Commercial Practices and Contract Law, Hart Publishing, Oxford, 2016, lk-d 25 ja 26.

[23] Vt kohtuotsus Karel de Grote (punkt 54 ja seal viidatud kohtupraktika).

53. Sellest järeldub, et seda, kas isik kvalifitseerub „müüjaks või teenuste osutajaks“ või „tarbijaks“, tuleb hinnata iga juhtumi puhul eraldi konkreetse lepingu alusel, võttes arvesse asjaomase lepingu laadi ja eesmärki ning asjaolu, et direktiivi 93/13 eesmärk on kaitsta tarbijaid kui tavaliselt nõrgemat poolt.[24] Et kvalifitseerida isik „tarbijaks“, on seega kindlasti tarvis analüüsida lepinguosaliste võimaluste tasakaalu seoses asjaomase lepinguga. Tüüpilised tegurid on teabe, tehnilise oskusteabe või läbirääkimisvõimaluste asümmeetria.

54. Samamoodi on mõiste „tarbija“ objektiivne mõiste ja peegeldab tema tavaliselt nõrgemat positsiooni võrreldes müüja või teenuste osutajaga. Objektiivsus tähendab, et see mõiste ei sõltu konkreetsetest teadmistest ja teabest, mis asjaomasel isikul tegelikult on[25]. Nagu Euroopa Kohus on otsustanud, saab lepingutingimuse läbipaistvuse kontrollimisel abstraktse võrdluskriteeriumi kasutamisega vältida seda, et mainitud kontrolli eeldusena peavad korraga esinema mitu keerukat subjektiivsest tegurit, mida on raske või isegi võimatu tuvastada.[26]

55. Käsitletaval juhul – ehkki seda peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus – on selge, et vaidlusaluse lepingu sõlmimise hetkel ei olnud C karjäär veel alanud, sest ükski professionaalne klubi ei olnud teda värvanud. Põhimõtteliselt eksisteerib aga osaühingu A ja C vahel ebavõrdsus nende lepinguosaliste vahelise teabe ja oskusteabe asümmeetria tõttu. Äriühingul on tavaliselt kestev organisatsioon, valdkonnale spetsialiseeritud õigusosakond ja tehniline oskusteave, mida ei pruugi olla noorsportlasel, kes tegutseb oma isiklikes huvides ja kes, kuivõrd ta ei olnud elukutseline sportlane lepingu sõlmimise ajal, puutub niisuguse lepinguga kokku möödaminnes. Võib seega põhjendatult eeldada, et C – ja seda enam, et ta oli alaealine, – oli objektiivselt nõrgemas positsioonis kui osaühing A. Esiteks ei olnud C-l samu teadmisi nagu sellel osaühingul vaidlusaluses lepingus ette nähtud mitmesuguste teenuste kohta ja teiseks oli ta nõrgemas läbirääkimispositsioonis, sest näib, et lepingu sõlmimise hetkel oli osaühing A ainus äriühing, kes Lätis seda liiki sportlase arendamise teenuseid pakkus.[27] Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab siiski ka kontrollima, kas seda võimaluste tasakaalustamatust osaühingu A ja C vahel tasakaalustas asjaolu, et C-d esindasid tema vanemad, kellest isa oli osaühingu A suuliste seisukohtade kohaselt vaidlusaluse lepingu sõlmimise ajal korvpallitreener. Tuleb meenutada, et Euroopa Kohus on sedastanud, et isegi kui konkreetsel „tarbijal“ on suuremad teadmised ja kogemused, ei takista see tal olla „tarbija“ direktiivi 93/13 tähenduses.[28]

56. Kõikidest eelmises punktis mainitud asjaoludest ilmneb, et põhimõtteliselt tegutses C vaidlusaluse lepingu sõlmimise hetkel „tarbijana“ direktiivi 93/13 tähenduses ja et selle sätted peaksid niisiis olema lepingu suhtes kohaldatavad.

57. Niisugust järeldust ei saa minu arvates väärata asjaolu, et kõnesoleva sportlase „tarbija“ staatus arenes pärast selle lepingu sõlmimist edasi, sest temast sai elukutseline sportlane direktiivi artikli 2 punkti c tähenduses. Ma leian nagu ka eelotsusetaotluse esitanud kohus, et see areng ei puutu tarbijakaitseõiguse konkreetses kontekstis nende kahe lepinguosalise õigussuhte laadi hindamisel asjasse. Seega vastupidi olukordadele, mis puudutavad kohtualluvuse kindlaksmääramist

[24] Vt selle kohta komisjoni suunised (lk 11).

[25] Vt selle kohta 21. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Pouvin ja Dijoux (C-590/17, edaspidi „kohtuotsus Pouvin ja Dijoux“, EU:C:2019:232, punktid 24, 25 ja 30 ning seal viidatud kohtupraktika).

[26] Vt 4. juuli 2024. aasta kohtuotsus Caixabank jt (läbipaistvuse kontrollimine kollektiivhagi raames) (C-450/22, edaspidi „kohtuotsus Caixabank“, EU:C:2024:577, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika).

[27] See tõdemus põhineb ainult osaühingu A kohtuistungil esitatud väidetel, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus peab kontrollima.

[28] Vt kohtuotsused Costea (punkt 21) ning Pouvin ja Dijoux (punktid 25–28).

käsitlevate õigusnormide kohaldamist,[29] ei puutu tarbijakaitseõiguse kohaldamisala puhul minu meelest asjasse see, et noorsportlase tegevus spordialal, mida leping puudutab, muutus hiljem kutseliseks. Seda isegi juhul, kui ilmneb, et noorsportlane kasutas teenuste osutaja pakutavaid teenuseid ainult kutseoskuste omandamiseks – põhielement selles, et vaidlusaluse lepingu sõlmimise hetkel ei olnud noorsportlane elukutseline.

58. Esiteks „võetakse" direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 1 kohaselt „lepingutingimuse hindamisel arvesse lepingu sõlmimise objektiks oleva kauba või teenuse laad ning viidatakse *lepingu sõlmimisel* kõigile sellega kaasnevatele asjaoludele".[30] Nagu Euroopa Kohus on kinnitanud, on selle hindamisel, kas lepingutingimus on ebaõiglane, asjakohane seega lepingu sõlmimise kuupäev, mistõttu tuleb selle direktiivi kohaldatavust hinnata selle hetke seisuga, olenemata „tarbija" staatuse ükskõik missugusest hilisemast arengust „elukutselise" suunas. „Tarbija" staatuse ükskõik missugune muu, „dünaamilisem" tõlgendus, mille kohaselt väidetakse, et see staatus võidakse ajaga kaotada, oleks selle sätte sõnastuse endaga vastuolus.

59. Teiseks on niisugune tõlgendus kooskõlas ka direktiivi 93/13 eesmärgiga, sest lepingul võivad olla isegi pikaajalised ebasoodsad tagajärjed tarbijale lepingu sõlmimise hetkel, mis langeb kokku võimaliku ebasoodsa positsiooniga müüja või teenuste osutaja suhtes.

b) Direktiivi 93/13 kohaldamisala ratione materiae

60. Mis puudutab seejärel direktiivi 93/13 kohaldamisala *rationae materiae* ja täpsemalt küsimust, kas „noore lootustandva" sportlase leping võib sellest välja jääda, siis tuleb meenutada, et direktiivi kohaldatakse „kõikide" müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingute suhtes kõikides majandussektorites[31] ning et otsustav kriteerium seoses direktiivi kohaldamisega on roll, milles lepinguosalised tegutsesid, kui nad vaidlusaluse lepingu sõlmisid, mitte lepingu ese, mis ei puutu selle kohaldamisala kindlaksmääramisel põhimõtteliselt asjasse.[32] Sellel reeglil on siiski mõned erandid.[33]

61. Esiteks on direktiivi 93/13 artikli 1 lõikega 2 direktiivi kohaldamisalast välja jäetud „[l]epingutingimused, mis põhinevad kohustuslikel põhikirjasätetel või õigusnormidel ning nende rahvusvaheliste konventsioonide sätetel või põhimõtetel, millega liikmesriigid või ühendus on ühinenud, eelkõige transpordi valdkonnas". Selles küsimuses on Euroopa Kohus otsustanud, et arvestades direktiiviga taotletavat eesmärki kaitsta tarbijaid müüja või teenuste osutajaga

[29] Vt 25. jaanuari 2018. aasta kohtuotsus Schrems (C-498/16, EU:C:2018:37, punktid 31, 38 ja 39 ning seal viidatud kohtupraktika) ning 10. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Personal Exchange International (C-774/19, EU:C:2020:1015, punktid 40 ja 41). Nagu selgitas komisjon, ei ole liidu õiguse muudes valdkondades, näiteks seoses Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruses (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (ELT 2012, L 351, lk 1) sätestatud kohtualluvuseeskirjadega välistatud, et liikmesriigi kohus võib võtta arvesse tarbija staatuse võimalikku arengut lepingu kestuse jooksul, näiteks pikemat perioodi hõlmavate teenuste kasutamise lepingute juhtudel, selles mõttes, et tarbijaleping võib olla arenenud, muutudes puhtalt erateenuste kasutamisest eranditult kutsetegevuseks, ning seega võib füüsiline isik mitte enam olla „tarbija".

[30] Kohtujuristi kursiiv. Vt selle kohta kohtuotsused DelayFix (punkt 60) ning Caixabank (punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).

[31] Vt käesoleva ettepaneku punkt 44.

[32] Vt selle kohta kohtuotsus Pouvin ja Dijoux (punktid 24, 25 ja 30 ning seal viidatud kohtupraktika). Tuleb siiski tõdeda, et komisjon analüüsis direktiivi ettepaneku väljatöötamisel eri liikmesriikide puhul teatavat liiki tarbijatele pakutavaid standarditud lepingutüüpe, näiteks müügilepinguid, autorendilepinguid, teatavate panga- ja kindlustusteenuste lepingud, eri liiki turismiteenuste lepingud (majade üürimine, puhkuseklubid, pakettreisid, *time-sharing* jm), lennuveolepingud (International Air Transport Associationi (IATA) (Rahvusvaheline Lennutranspordi Assotsiatsioon) soovitatud lepingutingimused) ning üldhuviteenuste osutamise lepingud. Need uuringud ei näidanud üksnes seda, et ettevõtjate kasutatavates üldistes lepingutingimustes on kõikjal ebaõiglasi tingimusi, vaid ka seda, kui raske on neid üldtingimusi enne lepingu sõlmimist saada (vt komisjoni 27. aprilli 2000. aasta aruanne nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes kohaldatavuse kohta (KOM(2000) 248 (lõplik)), lk 9).

[33] Vt 19. novembri 2015. aasta kohtumäärus Tarcău (C-74/15, EU:C:2015:772, punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika).

sõlmitud lepingutes sisalduvate ebaõiglaste tingimuste eest, tuleb artikli 1 lõikes 2 ette nähtud erandit tõlgendada kitsalt, et tagada selle soovitav toime.[34] Ta on ka meenutanud, et müüja või teenuse osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingus sisalduv lepingutingimus jääb selle direktiivi kohaldamisalast välja ainult juhul, kui see lepingutingimus põhineb kohustuslikul õigus- või haldusnormil direktiivi 93/13 artikli 1 lõike 2 mõttes, koostoimes selle direktiivi kolmeteistkümnenda põhjendusega. See erand on põhjendatud asjaoluga, et on õiguspärane eeldada, et liikmesriigi seadusandja on kehtestanud teatavate lepingute osaliste kõigi õiguste ja kohustuste vahel tasakaalu, mida liidu seadusandja on sõnaselgelt soovinud säilitada.[35]

62. Teiseks on direktiivi 93/13 kümnendas põhjenduses lisatud, et „[selle] direktiivi reguleerimisalast [tuleb] muu hulgas välja jätta töölepingud, pärimisõigust ja perekonnaõigust käsitlevad lepingud ning lepingud, mis on seotud äri- või täisühingute asutamise ja töö korraldamisega“. Nagu ka direktiivi artikli 1 lõikes 2 ette nähtud erandi puhul põhineb seda liiki lepingute väljajätmise *ratio legis* asjaolul, et kõiki neid lepinguid reguleeriv *lex specialis* võimaldab välistada võimalikud asümmeetriad lepinguosaliste õiguste ja kohustuste vahel.

63. Käsitletaval juhul väidab osaühing A, et vaidlusaluse lepingu suhtes kohaldatakse riigisiseseid õigusnorme, mis reguleerivad „noorte lootustandvate“ sportlaste lepinguid, ja et seega ei kohaldata direktiivi 93/13. Eelneva põhjal on aga eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne kontrollida nende õigusnormide sisu, et teha kindlaks, kas vaidlusaluse lepingu sätted peegeldavad käsitletaval juhul kohaldatavaid imperatiivseid õigusnorme ja võimaldavad seega abstraktselt leevendada võimalikku tasakaalustamatust „noorsportlaste“ ja teenuste osutajate vahel, ning jätta mõned sätted, muu hulgas vaidlusaluse lepingu vaidlusaluses tingimuses tasu osas sätestatu, direktiivi kohaldamisalast välja. Seda tehes peab nimetatud kohus siiski arvesse võtma järgmisi asjaolusid: kõigepealt tuleb niisugust direktiivi kohaldamise erandit minu arvates tõlgendada kitsendavalt;[36] mis puudutab seejärel riigisiseste õigusnormide imperatiivsust, siis Euroopa Kohtu praktika kohaselt on see kohus direktiivi kohaldamise välistamiseks kohustatud veenduma, et seda kohaldatakse lepinguosalistele olenemata nende valikust või täiendavalt (vaikimisi), see tähendab juhul, kui pooled ei ole selles osas teisiti kokku leppinud;[37] see kohus peab arvesse võtma ka asjaolu, et kui lisaks direktiivile 93/13 kohaldatakse veel muid, riigisiseseid õigusnorme, eelistatakse üldiselt sellist tõlgendust, millega säilitatakse nii palju kui võimalik direktiivi soovitav toime;[38] lõpuks tuleb märkida, et miski ei ole takistuseks sellele, et on veel muidki õigusnorme, mida võib arvesse võtta direktiivi raames selle hindamisel, kas lepingutingimused on läbipaistvad ja ebaõiglased.[39]

64. Esitatud põhjendustest lähtudes teen ettepaneku vastata esimesele küsimusele, et direktiivi 93/13 artikli 1 lõikeid 1 ja 2 tuleb tõlgendada nii, et leping teatud spordialal arengut ja karjääri toetavate teenuste osutamiseks, mille on sõlminud ühelt poolt teenuste osutaja, kes tegutseb sportlaste treenimise ja arendamise valdkonnas, ning teiselt poolt alaealine, keda esindasid tema vanemad ja keda ei olnud selle lepingu sõlmimise hetke seisuga sellel spordialal

[34] Vt 30. mai 2024. aasta kohtuotsus Raiffeisen Bank (C-176/23, edaspidi „kohtuotsus Raiffeisen Bank“, EU:C:2024:443, punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika).

[35] Vt selle kohta 26. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Mikrokasa ja Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty (C-779/18, EU:C:2020:236, punktid 52–54 ja seal viidatud kohtupraktika), ning kohtuotsus Raiffeisen Bank (punktid 22–24 ja seal viidatud kohtupraktika).

[36] Vt selle kohta komisjoni suunised (lk 12).

[37] Vt 3. aprilli 2019. aasta kohtuotsus Aqua Med (C-266/18, EU:C:2019:282, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika).

[38] Vt analoogia alusel komisjoni suunised (lk 15 ja 16), mis sisaldavad niisuguste muude liidu õigusnormide loetelu, mis võivad olla paralleelselt kohaldatavad.

[39] Vt näiteks 15. märtsi 2012. aasta kohtuotsus Pereničová ja Perenič (C-453/10, EU:C:2012:144), resolutsiooni punkti 2 eelviimane lause seoses ebaaususe tuvastamisega.

värvatud, kuulub põhimõtteliselt direktiivi 93/13 kohaldamisalasse, tingimusel et täidetud on muud selles direktiivis kindlaks määratud kohaldamise tingimused – mida peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

2. Direktiiviga 93/13 tagatud minimaalse kaitse taseme laiendamine (teine küsimus)

65. Teise küsimusega, mis on esitatud juhuks, kui vastus esimesele küsimusele on eitav, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtul sisuliselt öelda, kas direktiiviga 93/13 on vastuolus selle kohaldamisala laiendamine eranditult kohtuliku õigusloome teel, mille tulemusena kohaldatakse selle sätteid lepingute suhtes, mis ei kuulu direktiivi kohaldamisalasse.

66. Võttes arvesse vastust, mille ma soovitan anda esimesele eelotsuse küsimusele, leian, et teist küsimust ei ole tarvis analüüsida.

67. Igal juhul ja ammendavuse huvides tuleb märkida, et – nagu ilmneb vastusest, mille ma soovitan anda esimesele küsimusele – direktiiv 93/13 puudutab ainult „müüja või teenuste osutaja“ ja „tarbija“ vahel sõlmitud lepinguid ning seega ei kohaldata seda vastupidi lepingute suhtes, mille osaliseks ei ole ükski tarbija. Mis puudutab osalist ja minimaalset ühtlustamist, siis miski ei takista liikmesriikidel siiski laiendada nende riigisiseste õigusnormide kohaldamisala, millega on direktiiv 93/13 üle võetud, muudele lepingutele, näiteks kahe „tarbija“ või vastupidi kahe „müüja või teenuste osutaja“ vahelistele lepingutele.[40] Euroopa Kohus on kinnitanud, et liikmesriikidele jääb eelkõige võimalus kohaldada nimetatud direktiivi sätteid liikmesriigi õiguse normidena olukordades, mis ei kuulu direktiivi reguleerimisalasse, tingimusel et see on kooskõlas direktiivi eesmärkide ja aluslepingutega.[41] Liikmesriigid võivad eeskätt otsustada laiendada selle direktiivi normide kohaldamist sellistele juriidilistele või füüsilistele isikutele, kes ei ole tarbijad selle direktiivi tähenduses, kusjuures direktiivi sätete kohaldamine valdkondade suhtes, mis ei kuulu selle kohaldamisalasse, jääb liikmesriikide pädevusse.[42] Pealegi kujutaks direktiivi 93/13 kohaldamisala niisugune „laiendamine“, ükskõik kas seda tehakse seadusega või kohtupraktika teel,[43] endast küsimust, mis kuulub ainult asjaomase liikmesriigi riigisisese õiguse kohaldamisalasse.

[40] Näiteks kui üks ettevõtja on nõrgemas olukorras teisega võrreldes. See olukord jääb siiski hüpoteetiliseks, sest näib, et liikmesriikide riigisisese õigusega ei ole mingit sellist laiendamist läbi viidud (vt komisjoni suuniste II lisa, mis sisaldab ülevaadet direktiivi 93/13 artikli 8a kohaselt esitatud teadetest).

[41] Vt analoogia alusel 2. aprilli 2020. aasta kohtuotsus Condominio di Milano, via Meda (C-329/19, EU:C:2020:263, punktid 32–38 ning seal viidatud kohtupraktika), ning 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Trapeza Peiraios (C-243/20, EU:C:2021:1045, punkt 45 ja seal viidatud kohtupraktika).

[42] Vt 2. aprilli 2020. aasta kohtuotsus Condominio di Milano, via Meda (C-329/19, EU:C:2020:263, punkt 34).

[43] Selles küsimuses otsustas Euroopa Kohus 7. augusti 2018. aasta kohtuotsuses Banco Santander ja Escobedo Cortés (C-96/16 ja C-94/17, EU:C:2018:643, punkt 69), et ehkki kõrgeima kohtu (kelleks sel juhul oli Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus)) põhikohtuasjas käsitletavast praktikast ei näi tõesti ilmnevat rangemad sätted, mida liikmesriigid võivad direktiivi 93/13 artikli 8 alusel vastu võtta, et tagada tarbijate kaitstuse kõrgem tase, kuna see kohtupraktika ei näi omavat seadusjõudu ega ole Hispaania õiguskorras õiguse allikas, kuulub siiski kohtupraktikast tuleneva kriteeriumi väljatöötamine, nagu see kohus siinses asjas tegi, selle direktiiviga taotletud tarbijakaitse eesmärgi alla. Nimelt nähtub direktiivi 93/13 artikli 3 lõikest 1 ning selle üldisest ülesehitusest, et direktiivi eesmärk ei ole mitte niivõrd tagada üldist lepingulist tasakaalu lepingupoolte õiguste ja kohustuste vahel, vaid vältida nende õiguste ja kohustuste tasakaalustamatuse tekkimist, mis kahjustab tarbijaid. Vt ka 14. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207, punktid 60–64).

3. Direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 kohaldamine (kolmas küsimus)

68. Kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas lepingusäte, milles on muu hulgas kindlaks määratud vaidlusaluses lepingus ette nähtud teenuse eest tasumisele kuuluva tasu summa, kuulub direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 kohaldamisalasse, ehkki selle lepingu sõlmimise hetkel ei olnud seda sätet veel riigisisesesse õiguskorda üle võetud. [44]

69. Kõigepealt tuleb meenutada, et direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 kohaselt „[ei ole t]ingimuste õiglase või ebaõiglase iseloomu hindamine […] seotud lepingu põhiobjekti mõiste, hinna ja tasu piisavuse ega vastutehinguna pakutavate teenuste või kaubaga, kui kõnealused tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles“ ehk teiste sõnadega kui need tingimused vastavad selles direktiivis sätestatud läbipaistvuse nõudele. Nagu on tuvastanud Euroopa Kohus, ei hinnata selles sättes nimetatud tingimuste ebaõiglast laadi – ehkki need kuuluvad küll direktiiviga reguleeritud valdkonda – direktiivi artikli 3 lõike 1 järgi ainult juhul, kui pädev liikmesriigi kohus leiab pärast juhtumipõhist uurimist, et müüja või teenuse osutaja on need koostanud lihtsas ja arusaadavas keeles. [45]

70. See õigusnorm osutab ainult nende lepingutingimuste sisulise kontrolli tingimuste ja ulatuse kehtestamisele, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud ja mis kirjeldavad müüja või teenuse osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingu alusel osutatavat põhisooritust. [46] Järelikult kui lepingutingimuses on kindlaks määratud lepingu põhiobjekt või see puudutab hinna ja tasu piisavust, ei ole vaja direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 kohaselt hinnata, kas tingimus on ebaõiglane, kui see on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles. [47]

71. Teiseks on Euroopa Kohus selle õigusnormi riigisisesesse õigusesse ülevõtmise kohta leidnud, et miski ei takista liikmesriigil vastu võtta või säilitada direktiivi reguleerimisalas, sealhulgas selle artikli 4 lõige 2, rangemad sätted kui need, mis on direktiiviga sätestatud, et tagada tarbijate kaitstuse kõrgem tase. [48] Artikli 4 lõikes 2 silmas peetud tingimused kuuluvad direktiivi reguleerimisalasse ja seega kohaldatakse direktiivi artiklit 8, mis võimaldab liikmesriikidel kehtestada rangemaid sätteid, tagada tarbijate kaitstuse kõrgem tase, ka nimetatud artikli 4 lõike 2 suhtes. [49] Selles küsimuses on Euroopa Kohus täpsustanud, et tagamaks konkreetselt direktiiviga 93/13 taotletavad tarbijakaitse eesmärgid, peab nimetatud artikli 4 lõike 2 ülevõtmine olema täielik sellisel viisil, et tingimuste ebaõiglase iseloomu hindamise keeld puudutaks ainult neid tingimusi, mis on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles. [50]

[44] Direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 ülevõtmine Läti õigusesse toimus alles hiljem, s.o 2014. aastal. Komisjoni suuniste II lisast ilmneb nimelt, et Läti õigusnormidega ei ole mindud kaugemale direktiivis 93/13 kindlaks määratud minimaalsest õigusnormist.

[45] 3. juuni 2010. aasta kohtuotsus Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, edaspidi „kohtuotsus Caja de Ahorros“, EU:C:2010:309, punkt 32), ning 21. märtsi 2024. aasta kohtuotsus Profi Credit Bulgaria (krediidilepingu kõrvalteenused) (C-714/22, EU:C:2024:263, punkt 63 ja seal viidatud kohtupraktika).

[46] Kohtuotsus Caja de Ahorros (punkt 34).

[47] Kohtuotsus Caja de Ahorros (punktid 40–44).

[48] Kohtuotsus Caja de Ahorros (punkt 40).

[49] Kohtuotsus Caja de Ahorros (punkt 35).

[50] Liikmesriigi õigusnorme, milles on välistatud igasugune kohtuliku kontrolli võimalus tingimuste suhtes, mis kirjeldavad müüja või teenuseosutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingu alusel osutatavat põhiteenust, isegi kui nende tingimuste sõnastus oli ebaselge ja kahetähenduslik, nii et tarbijal puudus täielikult võimalus väita, et tingimus, mis puudutab lepingu põhiobjekti mõistet või hinna vastavust pakutavatele teenustele või kaupadele, on ebaõiglane, on peetud ebatäielikuks (kohtuotsus Caja de Ahorros (punktid 37 ja 38), milles on viidatud 10. mai 2001. aasta kohtuotsusele komisjon *vs*. Madalmaad (C-144/99, EU:C:2001:257)). Vt ka komisjoni suunised (lk 23 ja 147. joonealune märkus) ning nende II lisa, mis sisaldab nende liikmesriikide loetelu, kelle riigisiseste õigusaktidega on ebaõiglase laadi hindamise ulatust laiendatud lepingutingimustele, milles on kindlaks määratud lepingu põhiobjekti mõiste ning mis käsitlevad hinna ja tasu piisavust, ükskõik kas need tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles või mitte.

72. Sellest järeldub, et olukorras, kus direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 ei ole üle võetud, võib liikmesriigi kohus kohtuasja raames, mis käsitleb müüja või teenuse osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingut, hinnata kõigis olukordades niisuguse tingimuse ebaõiglust, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud ja mis puudutab eelkõige nimetatud lepingu põhiobjekti või hinna ja tasu piisavust, ning seda isegi olukorras, kus see tingimus on eelnevalt müüja või teenuse osutaja poolt lihtsas ja arusaadavas keeles koostatud.[51] Lubades tingimuste ebaõiglase laadi täielikku kohtulikku kontrolli, võimaldab niisugune valik tagada tarbijatele vastavalt direktiivi artiklile 8 kõrgema kaitstuse taseme kui see, mis on selle direktiiviga ette nähtud.[52]

73. Et käsitletaval juhul sõlmiti vaidlusalune leping 2009. aastal ja direktiivi 93/13 artikli 4 lõige 2 võeti Läti õigusesse üle 2014. aastal, peaks niisugune liikmesriigi kohus nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus seega saama igal juhul hinnata, kas selle lepingu tingimus on ebaõiglane, olenemata esiteks küsimusest, kas niisugune tingimus puudutab lepingu objekti või hinna ja tasu piisavust, ning teiseks vastusooritusena pakutavatest teenustest või kaupadest, ning seda isegi siis, kui müüja või teenuste osutaja koostas selle tingimuse eelnevalt lihtsas ja arusaadavas keeles.[53]

74. Eelneva põhjal tuleb kolmandale küsimusele vastata, et kui vaidlusaluse lepingu sõlmimise hetkel ei olnud direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 riigisisesesse õigusesse üle võetud, peab liikmesriigi kohus saama igal juhul hinnata, kas teatav lepingutingimus on ebaõiglane direktiivi artikli 3 tähenduses, olenemata esiteks küsimusest, kas niisugune tingimus puudutab lepingu põhiobjekti või hinna ja tasu piisavust, ning teiseks vastusooritusena pakutavatest teenustest või kaupadest, ning seda isegi siis, kui müüja või teenuste osutaja koostas selle eelnevalt lihtsas ja arusaadavas keeles.

4. „Läbipaistvuse“ nõue direktiivi 93/13 artikli 5 tähenduses (neljas küsimus)

75. Neljanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas ja kui jah, siis missugustel tingimustel tuleb niisugust lepingutingimust nagu vaidlusalune tingimus ja milles on nähtud ette, et teatud spordialal arengut ja karjääri toetavate teenuste eest kohustub sportlane maksma tasu, mis moodustab 10% tema sissetulekutest 15 järgneva aasta jooksul, tuleb pidada tingimuseks, mis on koostatud „lihtsas ja arusaadavas keeles“ direktiivi 93/13 artikli 5 tähenduses.

76. Täpsemalt puudutab küsimus seda, missuguse ulatusega ja mis laadi peab olema läbipaistvus, mis iseloomustab tingimust, mida ei peeta ebaõiglaseks. Selles küsimuses tuleb meenutada, et direktiivi 93/13 artikli 5 järgi peavad esiteks lepingutes, mille kõik või teatavad tarbijale pakutavad tingimused esitatakse kirjalikult, kõnealused tingimused olema alati koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, ning teiseks kui tingimuse tähenduse suhtes on kahtlusi, tuleb kohaldada tarbijale kõige soodsamat tõlgendust.

77. Niisuguse lepingutingimuste läbipaistvuse nõude kohta, nagu tuleneb selle direktiivi artiklist 5 ja artikli 4 lõikest 2, on Euroopa Kohus rõhutanud, et seda nõuet ei saa taandada nende tingimuste pelgale arusaadavusele vormilises ja grammatilises mõttes, vaid vastupidi – kuivõrd direktiiviga

[51] Vt selle kohta kohtuotsus Caja de Ahorros (punktid 41 ja 42).

[52] Vt selle kohta kohtuotsus Caja de Ahorros (punkt 43).

[53] See vastus põhineb eeldusel, et seadust, millega on direktiivi 93/13 artikli 4 lõige 2 üle võetud, ei kohaldata tagasiulatuvalt.

rakendatud kaitsesüsteem lähtub eeldusest, et tarbija on suhetes müüja või teenuste osutajaga nõrgemal positsioonil ja seda eeskätt teabe osas, siis tuleb kõnealust lepingutingimuste lihtsas ja arusaadavas keeles koostamise nõuet ja seega läbipaistvuse nõuet mõista laialt.[54]

78. Selle läbipaistvuse nõude tõttu ei ole seega mitte üksnes tarvis, et tingimus oleks asjaomasele tarbijale vormilises ja grammatilises mõttes arusaadav,[55] vaid on ka vaja, et keskmisel tarbijal, kes on piisavalt informeeritud ning mõistlikult tähelepanelik ja arukas, oleks võimalik aru saada selle lepingutingimuse konkreetsest toimimisest ning täpsete ja arusaadavate kriteeriumide põhjal hinnata niisuguse lepingutingimuse majanduslikke tagajärgi – mis võivad olla märkimisväärsed – oma rahalistele kohustustele.[56]

79. Seega tuleb nõuet, mille kohaselt peab lepingutingimus olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, mõista nii, et leping peab lisaks kirjeldama läbipaistavalt selle mehhanismi konkreetset toimimist, millele kõnealune tingimus viitab, ning vajaduse korral selle mehhanismi ja teistes tingimustes kehtestatud mehhanismide vahelist suhet, nii et asjaomasel tarbijal oleks täpsete ja arusaadavate kriteeriumide põhjal võimalik ette näha sellest tingimusest talle tulenevaid majanduslikke tagajärgi.[57]

80. Käsitletaval juhul märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et vaidlusaluse lepingu sõlmimise hetkel ei olnud C-l osutatava teenuse väärtuse ja vastutasuna makstava summa kohta kogu selget teavet, tänu millele oleks ta suutnud hinnata selle võimalikke majanduslikke tagajärgi temale. Kuigi niisuguse hinnangu andmine ei ole küll Euroopa Kohtu ülesanne, näib mulle siiski, et järgnevad asjaolud on kõnesoleva sätte läbipaistvuse hindamisel asjakohased.

81. Esiteks tundub mulle, et on selge, et vaidlusalune tasu käsitlev tingimus on „keskmisele tarbijale, kes on piisavalt informeeritud ning mõistlikult tähelepanelik ja arukas“ kergesti arusaadav[58] nii vormilises ja grammatilises mõttes kui ka selle tasu arvutamise vaatevinklist, mida C osaühingule A maksma peab. Mulle näib nimelt, et ei ole vaieldud vastu sellele, et C ja tema vanemad suutsid selle tingimuse konkreetset toimimist mõista kriteeriumi põhjal, mis on täpne (tasu arvutamine on lihtne, sest see on „10% kogu netosissetulekust, mida saadakse lepingu kestuse jooksul“, st ette kindlaks määratud 15 aasta jooksul) ja arusaadav (ilma mingi viiteta niisugustele teguritele, mis muudaksid arvutamise keerulisemaks, nagu võimalik indekseerimine). Ei tundu seega olevat mingit kahtlust, et sportlane suutis mõista kasutatavat arvutusmeetodit, mõistagi eeldusel, et osaühing A täpsustas hästi, millest „kogu netosissetulek“ koosnevad.

[54] Vt 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 72), 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriciuc jt (C-186/16, edaspidi „kohtuotsus Andriciuc“, EU:C:2017:703, punkt 44 ja seal viidatud kohtupraktika) ning kohtuotsus Caixabank (punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).

[55] See tähendab esiteks, et tarbijal oli tõesti võimalik enne lepingu sõlmimist lepingutingimusega tutvuda, ning teiseks, et üksikud lepingutingimused on arusaadavad, võttes arvesse nende sõnastuse selgust ja kasutatud terminoloogia täpsust ning vajaduse korral ka koostoimet muude lepingutingimustega. Sellega seoses tuleb arvesse võtta ka nende tarbijate positsiooni või vaatepunkti, kellele asjaomased tingimused suunatud on (vt selle kohta 23. aprilli 2015. aasta kohtuotsus Van Hove (C-96/14, EU:C:2015:262, punktid 48 ja 50)).

[56] Vt 18. novembri 2021. aasta kohtuotsus A. S.A. (C-212/20, EU:C:2021:934, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika), ning kohtuotsus Caixabank (punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika). Euroopa Kohus on läbipaistvuse nõuet veelgi täpsustanud, eelkõige seoses lepingutingimustega, mis on olulised nende kohustuste ulatuse puhul, mida tarbijad on nõus võtma, näiteks seoses lepingutingimustega maksete kohta, mida tarbijad peavad laenulepingu alusel tegema. Mõned nendest kohtuotsustest puudutavad konkreetselt hüpoteeklaenulepinguid, mis on (nomineeritud) välisvaluutas või indekseeritud välisvaluuta alusel (vt komisjoni suunised (lk 26 ja 27)).

[57] Vt kohtuotsus Andriciuc (punkt 45 ja seal viidatud kohtupraktika).

[58] St hindamiskriteerium, mida kohaldatakse ebaausate kaubandustavade direktiivi kohaselt läbiviidava analüüsi raames (vt selle direktiivi põhjendus 18).

82. Teiseks, kuna objektiivselt oli võimatu ette näha tasu täpset summat, sest viimane sõltub C tulevaste sissetulekute summast, tuleb läbipaistvusnõuet Euroopa Kohtu praktika kohaselt hinnata teabe põhjal, mis müüjal või teenuste osutajal oli tarbijaga lepingu sõlmimise hetkel. Müüjalt või teenuste osutajalt ei saa seega nõuda, et ta teavitaks tarbijat tema võetud kohustuse lõplikest rahalistest tagajärgedest, mis sõltuvad tulevikus toimuvatest ettenägematutest ja müüja või teenuste osutaja tahtest sõltumatutest sündmustest. [59]

83. Kolmandaks on Euroopa Kohus otsustanud, et teave, mida müüja või teenuste osutaja on kohustatud esitama enne lepingu sõlmimist, peab siiski võimaldama tarbijal teha otsuseid hoolikalt ja teadlikuna esiteks selliste sündmuste toimumise võimalusest ja teiseks tagajärgedest, mis neil sündmustel võivad olla. [60] Liikmesriigi kohus peab seega kõiki selle lepingu sõlmimise asjakohaseid asjaolusid arvesse võttes hindama, kas teave, mida müüja või teenuste osutaja enne lepingu sõlmimist andis, võimaldas tarbijal, kes on piisavalt informeeritud, teha oma otsuse ettevaatlikult ja täiesti teadlikuna tagajärgedest, mille selle lepingu sõlmimine kaasa toob. Liikmesriigi kohus peab sealjuures eelkõige analüüsima, kas osaühing A tutvustas C-le kogu oma osutatavate teenuste laia valikut [61] ja nende kestuse ning C sai seega hinnata nende väärtust tervikuna võrreldes tasuga, mida võib olla vaja sellele osaühingule maksta, sest otsus siduda end lepinguliselt selle osaühinguga tuli loogiliselt teha just selle teabe põhjal.

84. Eelnevate kaalutluste põhjal tuleb neljandale küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artiklit 5 tuleb tõlgendada nii, et nõue, et lepingutingimused peavad olema koostatud „lihtsas ja arusaadavas keeles“, kohustab niisugust ettevõtjat nagu kassaator põhikohtuasjas, kes osutab teatud spordialal arengut ja karjääri toetavaid teenuseid, andma noorsportlasele piisavalt teavet, et viimane saaks teha teadliku otsuse, mis põhineb täpsel teabel, ning seega ei pea lepingutingimus mitte ainult olema arusaadav vormilises ja grammatilises mõttes, vaid võimaldama ka tarbijal esiteks mõista tervikuna märkimisväärseid rahalisi tagajärgi, mis võivad selle tingimusega kaasneda tema rahaliste kohustuste seisukohast, ja teiseks mõõta nende adekvaatsust võrreldes ettevõtja osutatavate teenuste koguväärtusega.

5. Tasu käsitleva tingimuse ebaõiglane laad direktiivi 93/13 artikli 3 lõikest 1 lähtudes (viies küsimus)

85. Viienda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas vaidlusalune tingimus tekitab lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat, direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 tähenduses, sest sellega ei ole loodud seost osutatava teenuse väärtuse ja selle kulu vahel tarbijale. Selle küsimuse eesmärk on seega hinnata, kas vaidlusalune tingimus on ebaõiglane, ja muu hulgas, kas kõnesoleva lepingu kohaselt tasumisele kuuluva tasu arvutamine on kooskõlas direktiivi 93/13 artikli 3 lõikega 1.

86. Kõigepealt näib mulle, et on vaja teha mõned täpsustused selle hindamiseks, kas vaidlusalune tingimus on ebaõiglane.

[59] 12. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus D.V. (advokaaditasu – tunnitasu põhimõte) (C-395/21, edaspidi „kohtuotsus D.V.“, EU:C:2023:14, punkt 43).

[60] Vt analoogia alusel kohtuotsus D.V. (punktid 42 ja 43 ning seal viidatud kohtupraktika).

[61] Vt käesoleva ettepaneku 6. joonealune märkus.

87. Kõigepealt on oluline meenutada, et seda tingimust võib käsitada asjakohasena nii „lepingu põhiobjekti“ [62] kui ka „hinna ja tasu piisavuse“ [63] seisukohast direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 tähenduses. Selle õigusnormi kohaselt kuulub niisugune tingimus seega direktiivi kohaldamisalasse, kuid hindamine, kas see on ebaõiglane direktiivi artikli 3 lõike 1 kohaselt, on välistatud, kui see vastab direktiivist tulenevatele läbipaistvuse nõudele. Järgnev analüüs on asjakohane niisiis üksnes juhul, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus järeldab kas seda, et vaidlusalune tingimus ei vasta läbipaistvuse nõudele – sest asjaolu, et tingimus ei ole koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, ei ole iseenesest niisugune, et muudab selle ebaõiglaseks [64] –, või seda, et ta võib hinnata, kas see tingimus on ebaõiglane, sest direktiivi 93/13 artikli 4 lõige 2 ei ole käsitletaval juhul kohaldatav, sest vaidlusaluse lepingu sõlmimise hetkel ei olnud see õigusnorm veel Läti õiguskorda üle võetud. [65] Igal juhul on lepingutingimuse läbipaistvus – nagu on nõutud direktiivi artiklis 5 – üks põhitegureid, mida tuleb arvesse võtta ka selle hindamisel, kas tingimus on ebaõiglane. [66]

88. Teiseks tuleb täpsustada, et Euroopa Kohtul on selles valdkonnas pädevus tõlgendada direktiivis 93/13 kasutatud mõisteid ning selgitada, milliseid kriteeriume võib või peab liikmesriigi kohus arvesse võtma lepingutingimuse direktiivi sätetele vastavuse hindamisel, sest viimati nimetatud kohus peab otsustama neid kriteeriume arvesse võttes ja asjaomase juhtumi asjaolusid arvestades, milliseks lepingutingimus konkreetselt kvalifitseerida. Sellest tuleneb, et Euroopa Kohus peab piirduma eelotsusetaotluse esitanud kohtule selliste juhiste andmisega, mida viimane peab arvesse võtma. [67]

89. Need täpsustused tehtud, tuleb meenutada, et direktiivi 93/13 artikli 3 lõikes 1 on sätestatud, et lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse. Sellest järeldub, et liikmesriigi kohus peab analüüsima kõiki kohtuasja asjaolusid arvestades esiteks heausksuse nõude võimalikku täitmata jätmist ja teiseks võimaliku olulise tasakaalustamatuse esinemist tarbija kahjuks direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 tähenduses. [68]

90. Esiteks, „heausksuse“ nõude kohta on selle direktiivi kuuteistkümnendas põhjenduses täpsustatud muu hulgas, et selle nõude „saab täita […] juhul, kui [müüja või teenuste osutaja] kohtleb ausalt ja õiglaselt teist lepinguosalist, kelle õigustatud huvi ta peab arvesse võtma“, ning et riigisisene kohus peab „erilist tähelepanu pööra[m]a lepinguosaliste positsiooni tugevusele läbirääkimistel ja sellele, kas tarbijat mõjutati tingimusega nõustuma, kas kaup müüdi või

[62] Selles mõttes, et nimetatud tingimuses „on määratud kindlaks lepingukohased põhisooritused“, „mis lepingut sellisena iseloomustavad“ (vt kohtuotsus Andriciuc (punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika)).

[63] Selles mõttes, et nimetatud tingimus puudutab „osutatavate teenuste kvaliteedi ja hinna suhet“ (vt direktiivi 93/13 üheksateistkümnes põhjendus).

[64] Vt analüüs neljanda eelotsuse küsimuse raames ja kohtuotsus Banco Santander (punkt 66 ja seal viidatud kohtupraktika). Riigisiseste õigusnormidega võib siiski ette näha, et läbipaistvuse puudumine võib otseselt kaasa tuua lepingutingimuste tühisuse, ilma et oleks vaja kohaldada direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 kohast ebaõigluse kriteeriumi. Vt ka komisjoni suunised (lk 19).

[65] Vt analüüs kolmanda eelotsuse küsimuse raames. Vt ka komisjoni suunised (lk 24 ja 163. joonealune märkus), mille kohaselt võib riigisisese õigusega anda kohtutele võimaluse hinnata hinna vastavust ka juhul, kui sellised tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles.

[66] Vt selle kohta 26. aprilli 2012. aasta kohtuotsus Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242, punktid 27 ja 28), ning kohtuotsus Banco Santander (punkt 66). Näiteks direktiivi 93/13 lisa punkti 1 alapunkti e ja kahekümnenda põhjenduse kohaselt on asjaolu, et tarbijal ei olnud tegelikku võimalust lepingutingimusega tutvuda, kaudne tõend sellest, et tingimus on ebaõiglane.

[67] Kohtuotsus Banco Santander (punkt 50 ja seal viidatud kohtupraktika).

[68] Kohtuotsus Banco Santander (punkt 63 ja seal viidatud kohtupraktika).

teenused osutati tarbija erikorralduse alusel“.[69] Liikmesriigi kohus peab seega kontrollima, kas müüja või teenuste osutaja, kes kohtleb tarbijat ausalt ja õiglaselt, võis mõistlikult oodata, et tarbija nõustub sellise tingimusega eraldi kokku leppides.[70]

91. Teiseks, lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste „olulise tasakaalustamatuse“ nõude kohta, mida on viiendas eelotsuse küsimuses konkreetselt silmas peetud, on Euroopa Kohus märkinud, et pooltevahelise kokkuleppe puudumise korral tuleb võtta eelkõige arvesse riigisisese õiguse kohaldatavaid norme, et hinnata, kas, ja kui jah, siis mil määral seab leping tarbija ebasoodsamasse õiguslikku olukorda kui see, mis on ette nähtud kehtivas riigisiseses õiguses.[71] Sellise võrdleva analüüsi abil saab liikmesriigi kohus hinnata, kas ning – vajaduse korral – millises ulatuses seab leping tarbija ebasoodsamasse olukorda võrreldes sellega, mis on ette nähtud kehtivas riigisiseses õiguses.[72] Kui aga riigisisestes õigusaktides ei ole asjakohaseid täiendavaid õigusnorme (nagu võib olla seoses tasu kindlaksmääramisega „noorte lootustandvate“ sportlaste lepingute puhul), tuleb olulist tasakaalustamatust hinnata, võttes arvesse muid aluseks võetavaid asjaolusid, näiteks ausad ja õiglased turutavad lepingu sõlmimise kuupäeva seisuga tasustamise alal asjaomasel spordialal[73] või lepinguosaliste teatavast lepingust tulevate õiguste ja kohustuste võrdlus, võttes arvesse lepingu laadi ja seotud lepingutingimusi.[74] Samamoodi näib asjakohane ka uurida tarbija õiguslikku olukorda, võttes seejuures arvesse neid vahendeid, mis talle annab riigisisene õigus ebaõiglaste tingimuste kasutamise lõpetamiseks.[75] Lõpuks tuleb märkida, et direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 1 kohaselt on liikmesriigi kohus võtma lepingutingimuse ebaõiglase laadi hindamisel arvesse lepingu sõlmimise objektiks oleva kauba või teenuse laadi ning lähtuma lepingu sõlmimise hetkel kõigist selle sõlmimise asjaoludest ning kõigist teistest kõnealuse või muu lepingu tingimustest, millest see sõltub.[76]

92. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on hinnata olukorda põhikohtuasjas, võttes arvesse käesoleva ettepaneku punktides 89–91 mainitud juhiseid pärast seda, kui ta on kontrollinud käesoleva asja faktilise raamistiku ja liikmesriigi õigusliku raamistiku moodustavaid asjaolusid.

93. Käsitletaval juhul peab eelotsusetaotluse esitanud kohus – nagu ilmneb Euroopa Kohtule esitatud toimikust – kontrollima, kas „noorte lootustandvate“ sportlaste lepingud käsitlevad riigisisesed õigusnormid ei sisalda tasu puudutavaid sätteid, millest vaidlusalune leping kõrvale kaldub. Kui niisuguseid õigusnorme ei ole, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus lähtuma ausatest ja õiglastest turutavadest kõnesolevate teenuste tasustamise valdkonnas kõnesoleval spordialal, mis valitsesid lepingu sõlmimise hetkel. Lisaks peab liikmesriigi kohus direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 1 kohaselt arvesse võtma nende teenuste laadi, mis on lepingu objektiks, ning kontrollima, kas võimalik seose puudumine osaühingu A osutatava teenuse väärtuse ja tasu vahel, mida C peab nende teenuste eest maksma, võib muuta vaidlusaluse tingimuse ebaõiglaseks.

94. Selles küsimuses tundub mulle, et lepinguosaliste lepinguste tulenevate õiguste ja kohustuste võimaliku olulise tasakaalustamatuse hindamisel peab eelotsusetaotluse esitanud kohus arvesse võtma seda, kas teenuste osutaja suudab tõendada, et tasu, mis moodustab 10% kõikidest C sissetulekutest lepingu kestuse jooksul, oli tõesti osaühingu A osutatavate teenustega seotud ja

69 Vt selle kohta kohtuotsus Banco Primus (punkt 59 ja seal viidatud kohtupraktika).

70 Kohtuotsus Banco Santander (punkt 64 ja seal viidatud kohtupraktika).

71 Kohtuotsus Banco Santander (punkt 65 ja seal viidatud kohtupraktika).

72 Vt selle kohta kohtuotsus Banco Primus (punkt 59 ja seal viidatud kohtupraktika).

73 Vt analoogia alusel kohtuotsus Banco Santander (punkt 65 ja seal viidatud kohtupraktika).

74 Vt selle kohta kohtuotsus Banco Primus (punkti 67 esimene taane). Vt ka komisjoni suunised (lk 33 ja 241. joonealune märkus).

75 Vt 14. märtsi 2013. aasta kohtuotsus Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 68).

76 Kohtuotsus Banco Primus (punkt 61 ja seal viidatud kohtupraktika).

et niisugune tasu vastab turuväärtusele kõnesoleval spordialal. Sellega, et osutatav teenus ei olnud üldse vastavuses tasutava hinnaga, ei saa minu arvates nõustuda, isegi kui riigisisesed õigusaktid seda võimaldavad või seda sõnaselgelt ei keela.[77]

95. Selles küsimuses näib mulle siiski oluline, et see kohus võtaks arvesse järgmisi asjaolusid, mis kõnelevad „olulise tasakaalustamise“ puudumise kasuks: i) asjaolu, et seda tasu nõutakse ainult tingimusel, et sissetulekud ulatuvad vähemalt 1500 euroni kuus; ii) asjaolu, et lepingu kohaselt oleks C saanud otsustada, et lõpetab lepingu ühepoolselt hüvitist maksmata, kui ta oleks eelkõige otsustanud, et ei jätka oma elukutselise karjääri,[78] ning iii) osaühing A osutas oma teenuseid tagatiseta, et C saavutab loodetud tulemuse, st saab elukutseliseks sportlaseks, mis tähendab, et oma olemuselt kätkes see leping endas märkimisväärset riskitegurit sellele osaühingule.[79] Selles küsimuses näib mulle, et eelotsusetaotluse esitanud kohus peab võtma arvesse asjaolu, et C saadav tasu ei ole mõeldud mitte üksnes osaühingu A poolt C-le osutatavate teenuste rahastamiseks, vaid ka kõikidele teistele selle osaühinguga sarnased lepingud sõlminud noortele lootustandvatele sportlastele (muu hulgas nendele, kellest ei saanud elukutselisi sportlasi), osutatavate teenuste rahastamiseks, mis võis potentsiaalselt toimuda paljude aastate jooksul. Hinnata tuleb seega süsteemi tervikuna.

96. Lõpuks tuleb märkida, et see kohus peab ikkagi arvesse võtma ka asjaolusid, mis kõnelevad tasakaalustamise esinemise poolt, eelkõige asjaolu, et tundub, et vaidlusalune leping ei sisaldanud tingimust, mis näinuks ette lepinguosaliste võimaluse leppida kokku noorsportlaste kohustuste vähendamises või muuta lepingu kestust, näiteks siis, kui noorsportlane saab täisealiseks, või olenevalt saadud teenuste olulisusest või kestusest, sest niisugune tingimus on tavaliselt vajalik, et võtta arvesse noorsportlase huve.

97. Kõikide eelnevate kaalutluste põhjal on viiendale küsimusele vaja vastata, et direktiivi 93/13 artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selle hindamisel, kas teatud spordialal arengut ja karjääri toetavate teenuste osutamise lepingu tingimus, milles on nähtud ette, et tarbijana tegutsev noorsportlane peab maksma nende teenuste eest tasu, mille summa moodustab 10% sissetulekutest, mida ta saab 15 järgneva aasta jooksul, kui ta saab elukutseliseks, võib olla ebaõiglane, on asjakohased tegurid „heausksuse“ nõude võimalik järgimata jätmine ja võimalik „oluline tasakaalustamatus“, mis kahjustab tarbijat, kusjuures tuleb täpsustada, et arvesse on vaja muu hulgas võtta niisuguste õigusnormide olemasolu riigisiseses õiguses, mida kohaldatakse pooltevahelise kokkuleppe puudumise korral, et hinnata, kas see leping asetab selle tarbija õiguslikult ebasoodsamasse olukorda, kui on riigisiseses õiguses ette nähtud, ja kui jah, siis mil määral, ning niisuguste õigusnormide puudumise korral turutavasid lepingu sõlmimise kuupäeva seisuga tasustamise alal asjaomasel spordialal, tingimusel et need on ausad ja õiglased, ning nende kaupade ja teenuste laadi, mis on lepingu ese, ning lähtudes selle sõlmimise hetke seisuga kõikidest selle sõlmimise asjaoludest, samuti selle lepingu või muu lepingu – millest see sõltub – muudest tingimustest, ning eelkõige küsimusest, kas nõutav tasu on vastavuses turuväärtusega asjaomasel spordialal, pidades eriti silmas sellega seonduvat riski müüjale või teenuste osutajale, st asjaolu, et tasu saamine ei ole tagatud, kui noorsportlasest ei saa elukutselist.

[77] Vt analoogia alusel 16. juuli 2020. aasta kohtuotsus Caixabank ja Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 ja C-259/19, EU:C:2020:578, punkt 79), mis puudutas lepingutingimust, millega kohustatakse laenusaajat kandma kõik hüpoteegi seadmise või kustutamisega seotud kulud, ning milles Euroopa Kohus otsustas, et maksed, mida tuleb tasuda kliendil, peavad vastama tegelikult osutatud teenustele, ning 16. märtsi 2023. aasta kohtuotsus Caixabank (laenu avamise tasu) (C-565/21, EU:C:2023:212, punkt 59), mis puudutas laenu avamise tasu tingimust, mille selleks, et see ei saaks mõjutada ebasoodsalt tarbija õiguslikku seisundit, nagu see on liikmesriigi õigusega reguleeritud, võis tarbijale kehtestada selle tasuna ainult summas, mis on laenu summaga proportsionaalne.

[78] Seda tõdemust, mis põhineb ainult osaühingu A antud teabel, peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

[79] Vt analoogia alusel 16. märtsi 2010. aasta kohtuotsus Olympique Lyonnais (C-325/08, EU:C:2010:143, punkt 42).

6. Ebaõiglase tingimuse mittesiduvus direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 tähenduses (kuues küsimus)

98. Kuuenda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas juhul, kui tuvastatakse, et lepingutingimus on ebaõiglane direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 tähenduses, on direktiivi artikli 6 lõikega 1 vastuolus see, kui liikmesriigi kohus võib vähendada summat, mida tarbija tasuma peab, nende kulude ulatuseni, mida teenuste osutaja lepingu täitmise raames tegelikult kandis.

99. Sellest järeldub, et kuues küsimus puudutab eelotsusetaotluse esitanud kohtu võimalikku võimalust tingimus läbi vaadata või seda muuta, kui ta peaks leidma, et see on ebaõiglane.

100. Selles küsimuses tuleb meenutada, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõikes 1 on nähtud ette, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on oma siseriiklike õigusaktide alusel tarbijaga sõlminud, ei ole tarbijale siduvad. Samas õigusnormis on ka sätestatud, et leping on kõnealustel tingimustel lepinguosalistele jätkuvalt siduv ainult juhul, kui seda on võimalik jätkata ilma ebaõiglaste tingimusteta.

101. Nagu Euroopa Kohus on korduvalt rõhutanud, on tegemist imperatiivse sättega, mille eesmärk on asendada lepinguga loodud formaalne tasakaal lepingupoolte õiguste ja kohustuste vahel tegeliku tasakaaluga, mis taastab nendevahelise võrdsuse.[80] Võttes arvesse selle üldise huvi laadi ja tähtsust, millel põhineb direktiiviga 93/13 tarbijatele tagatud kaitse, tuleb selle artiklit 6 lisaks pidada võrdväärseks liikmesriigi normidega, mis riigisiseses õiguskorras kuuluvad avaliku korra normide hulka.[81]

102. Euroopa Kohus on seega juba otsustanud, et selle direktiivi artikli 6 lõiget 1 on vaja tõlgendada nii, et ebaõiglaseks tunnistatud lepingutingimust tuleb üldjuhul käsitada nii, et seda ei ole kunagi olemas olnud, mistõttu sellel ei saa olla tagajärgi tarbijale.[82] Seetõttu peab niisuguse lepingutingimuse ebaõigluse kohtulik tuvastamine tarbija jaoks üldjuhul tagajärjena kaasa tooma selle õigusliku ja faktilise olukorra taastamise, milles ta oleks olnud selle lepingutingimuse puudumise korral.[83]

103. Kõigepealt tuleneb sellest, et liikmesriigi kohtu kohustusega jätta kohaldamata ebaõiglane lepingutingimus, milles on nähtud ette niisuguste summade maksmine, mis osutuvad põhjendamatuks, kaasneb üldjuhul samade summade tagasimaksmise kohustus. Nimelt võib sellise tagasimaksmise kohustuse puudumine seada ohtu heidutava mõju, mille direktiivi 93/13 artikli 6 lõige 1 koostoimes sama direktiivi artikli 7 lõikega 1 soovib siduda müüja või teenuste osutaja poolt tarbijaga sõlmitud lepingus sisalduvate tingimuste ebaõigluse tuvastamisega.[84] Veelgi enam, kui tarbija ei ole – nagu käsitletaval juhul – teinud makseid, mis osutuvad põhjendamatuks, sest nendeks kohustav tingimus on ebaõiglane, ei saa ta olla kohustatud tasuma – kas või

[80] Kohtuotsus Banco Primus (punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).

[81] Vt kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt (punkt 54 ja seal viidatud kohtupraktika).

[82] Järelikult, kuigi liikmesriikide ülesanne on oma riigisiseses õiguses kindlaks määrata kord, kuidas lepingus sisalduva tingimuse ebaõiglus tuvastatakse ja milles selle tuvastamise konkreetsed õiguslikud tagajärjed väljenduvad, ei mõjuta see seda, et niisugune tuvastamine peab võimaldama tarbija jaoks tagajärjena kaasa tuua selle õigusliku ja faktilise olukorra taastamise, milles ta oleks olnud ilma ebaõiglase tingimuseta, eelkõige nähes ette õiguse saada tagasi kasu, mille müüja või teenuste osutaja ebaõiglase tingimuse põhjal tarbija arvelt alusetult sai (vt 25. aprilli 2024. aasta kohtuotsus Caixabank (aegumistähtaeg) (C-484/21, edaspidi „kohtuotsus Aegumistähtaeg“, EU:C:2024:360, punktid 15–20 ning seal viidatud kohtupraktika) ning Banco Santander (aegumistähtaja algus) (C-561/21, EU:C:2024:362, punktid 18–23 ning seal viidatud kohtupraktika)).

[83] Vt kohtuotsus Aegumistähtaeg (punkt 15 ja seal viidatud kohtupraktika).

[84] Vt kohtuotsus Aegumistähtaeg (punktid 16 ja 17 ning seal viidatud kohtupraktika).

osaliselt – lepinguosalisena selle tingimuse kohaselt tasumisele kuuluvaid summasid, sest seda tingimust tuleb käsitada nii, et seda ei ole kunagi olemas olnud.[85] Kui see nii ei oleks, jääks kõnesolev tingimus siduvaks ja müüja või teenuste osutaja saaks selle kasutamisest teatavat kasu.

104. Teiseks võimaluse kohta muuta ebaõiglast tingimust või vaadata see läbi on Euroopa Kohus leidnud, et liikmesriigi kohtule ei tohiks anda võimalust muuta ebaõiglaste lepingutingimuste sisu, vastasel juhul aitaks see kaasa selle hoiatava mõju kõrvaldamisele, mida avaldatakse majandus- või kutsetegevuse raames tegutsevatele isikutele sellega, et tarbija suhtes selliseid ebaõiglaseid tingimusi lihtsalt ei kohaldata.[86] Euroopa Kohus on sõnaselgelt otsustanud, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ei saa tõlgendada nii, et see lubab liikmesriigi kohtul, kes on tuvastanud, et müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingus sisalduv leppetrahvi tingimus on ebaõiglane, vähendada tarbijalt nõutavat leppetrahvi selle asemel, et jätta kõnesolev tingimus tarbija suhtes kohaldamata. Selles küsimuses on Euroopa Kohus leidnud, et kui arvestades direktiivi eesmärki ja üldist ülesehitust, võiks liikmesriigi kohus muuta sellistes lepingutes sisalduvate ebaõiglaste tingimuste sisu, võib see kahjustada direktiivi artikli 7 pikaajalist eesmärki, kuna see nõrgendaks hoiatavat mõju, mida avaldatakse müüjatele või teenuste osutajatele pelgalt sellega, et tarbija suhtes ei kohaldata ebaõiglasi tingimusi, sest ettevõtjad üritavad endiselt kasutada neid tingimusi, teades, et isegi kui need tunnistatakse kehtetuks, võib liikmesriigi kohus lepingut siiski vajaduse piires täiendada, tagades seega nende ettevõtjate huvide kaitse.[87]

105. Arvan seega, et kui niisugune liikmesriigi kohus nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus peaks tuvastama, et kõnesolev tingimus on ebaõiglane, ei oleks talle jäetud võimalus see lepingutingimus läbi vaadata või seda muuta direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 kooskõlas. Liikmesriigi kohtul on ainult võimalus ebaõiglane tingimus tühistada, et analüüsida seejärel, kas riigisiseste õigusnormide kohaselt võib lepingu seejärel õiguslikust vaatevinklist säilitada ilma ebaõiglase tingimuseta, mida tuleb kontrollida objektiivset lähenemist järgides.[88]

106. Eelneva põhjal teen ettepaneku vastata kuuendale küsimusele, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et ebaõiglaseks tunnistatud lepingutingimust tuleb käsitada põhimõtteliselt nii, nagu seda ei oleks kunagi eksisteerinud, mistõttu ei saa sellel olla toimet tarbija suhtes, kelle suhtes tuleb taastada õiguslik ja faktiline olukord, milles ta oleks olnud selle tingimuse puudumise korral, ilma et liikmesriigi kohus saaks kohustada teda maksma ükskõik missugust summat selles ebaõiglaseks tunnistatud tingimuses ette nähtud tasuna, ükskõik kas seda vähendatakse või mitte kuludeni, mida teenuste osutaja lepingu täitmisel kandis.

[85] Vt analoogia alusel 21. märtsi 2024. aasta kohtuotsus Profi Credit Bulgaria (krediidilepingu kõrvalteenused) (C-714/22, EU:C:2024:263, punkt 88), milles Euroopa Kohus otsustas, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 tuleb tõhususe põhimõtet arvestades tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mille kohaselt võib kohustada tarbijat kandma osa menetluskuludest, kui pärast lepingutingimuse tühisuse tuvastamist selle ebaõiglase laadi tõttu rahuldatakse üksnes osaliselt tema nõue tagastada summad, mis ta on selle tingimuse alusel alusetult maksnud, kuna praktikas on võimatu või ülemäära raske kindlaks määrata, milline ulatus on tarbija õigusel nende summade tagastamisele.

[86] Vt kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt (punkt 60 ja seal viidatud kohtupraktika). Direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 imperatiivsus tähendab nimelt, et tarbija ei saa põhimõtteliselt selle direktiiviga tagatud kaitsest loobuda ei lepinguga ega ühepoolse avaldusega (vt komisjoni suunised (lk 38)).

[87] 30. mai 2013. aasta kohtuotsus Asbeek Brusse ja de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, punktid 58 ja 59 ning seal viidatud kohtupraktika) ning 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punktid 53 ja 54 ning seal viidatud kohtupraktika). Sama loogika kohaselt on Euroopa Kohus otsustanud, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 on vastuolus riigisisene kohtupraktika, mis piirab majandus- või kutsetegevuse raames tegutseva isiku poolt tarbijaga sõlmitud lepingus sisalduva tingimuse selle direktiivi artikli 3 lõike 1 mõttes ebaõigluse kohtulikust tuvastamisest tuleneva tagasitäitmiskohustuse ajalise kehtivuse üksnes summadega, mis on sellise tingimuse põhjal alusetult makstud pärast niisuguse otsuse tegemist, millega kohus selle ebaõigluse tuvastas (vt kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt (punkt 75)).

[88] Vt selle kohta 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika).

7. Direktiivi 93/13 artiklid 8 ja 8a (seitsmes ja kaheksas küsimus)

107. Seitsmenda ja kaheksanda küsimusega – mida ma soovitan analüüsida koos – soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus juhul, kui direktiivi 93/13 artikli 4 lõige 2 peaks olema kohaldatav, sisuliselt teada, kas liikmesriigi kohus võib siis, kui ta tuvastab, et tasu summa on ilmselgelt ebaproportsionaalne panusega, mille teenuste osutaja tegi, esiteks tunnistada selle lepingutingimuse ebaõiglaseks ainult riigisiseste õigusnormide põhjal (*seitsmes küsimus*), ning kui jah, siis kui tegemist enne direktiivi artikli 8a jõustumist sõlmitud lepinguga, on ta teiseks kohustatud võtma arvesse ainult teavet sätete kohta, mille see liikmesriik on võtnud vastu direktiivi artikli 8 kohaselt ja esitanud direktiivi artikli 8a kohaselt komisjonile, kui liikmesriik on märkinud, et tema õigusaktid ei lähe kaugemale direktiivis ette nähtud miinimumnormidest (*kaheksas küsimus*).

108. Et need kaks tihedalt omavahel seotud küsimust on esitatud juhuks, kui direktiivi 93/13 artikli 4 lõige 2 takistab liikmesriigi kohtul hinnata, kas niisugune tingimus nagu põhikohtuasjas käsitletav võib olla ebaõiglane, kuigi kolmandale küsimusele välja pakutud vastuse põhjal peab see kohus saama hinnata, kas see on ebaõiglane, kui selle lepingu sõlmimise hetkel ei olnud selle direktiivi artikli 4 lõiget 2 riigisisesesse õigusesse üle võetud, olen arvamusel, et nendele ei ole tarvis vastata.

109. Igal juhul ja ammendavuse huvides meenutan seoses seitsmenda küsimusega – nagu on märgitud käesoleva ettepaneku punktis 67 –, et kõnesoleva direktiiviga 93/13 on läbi viidud minimaalne ühtlustamine ning et seega võivad liikmesriigid selle direktiivi artikli 8 alusel tagada kõrgema kaitse taseme, kui on ette nähtud direktiivis, tingimusel et see on kooskõlas direktiivi eesmärkidega. Teiste sõnadega on liikmesriikidel võimalik tugineda direktiivi artiklile 8, et kehtestada sätteid, millega laiendatakse nende lepingusätete liikide hulka, mille puhul võib hinnata, kas need on ebaõiglased, laiendades seda muudele sätetele, näiteks eelkõige sätetele, mis käsitlevad lepingu põhiobjekti või kvaliteedi ja hinna suhte adekvaatsust, ning seda isegi siis, kui need on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles.[89]

110. Teiseks tuleb kaheksanda küsimuse osas meenutada, et direktiivi 93/13 artikkel 8a kohustab liikmesriiki, kes võtab vastu sätted vastavalt artiklile 8, teavitama sellest ning kõikidest edasistest muudatustest komisjoni, eelkõige kui kõnealused sätted laiendavad tingimuste ebaõigluse kontrolli eraldi kokku lepitud lepingutingimustele, hinna ja tasu piisavusele või sisaldavad loetelu ebaõiglaseks peetavatest lepingutingimustest. Komisjoni käsutuses oleva teabe kohaselt ei ole Läti Vabariigi edastanud artikli 8a kohaselt ühtegi meedet, mis läheks kaugemale direktiivis 93/13 ette nähtud miinimumnormidest. See ei kahjusta siiski kuidagi võimalust kohaldada riigisiseseid õigusakte, mille eesmärk on parandada tarbijakaitset, sest direktiivi artiklis 8a ei ole nähtud ette mingit õiguslikku tagajärge, mis tuleneks sellest, et liikmesriik ei ole oma õigusaktidest teatanud. Teiste sõnadega ei tähenda asjaolu, et niisugusest riigisisesest meetmest ei ole teatatud, et see ei võiks olla asjaomases liikmesriigis kohaldatav. Selles direktiivis ei ole nimelt ette nähtud, et selle direktiivi artikli 8a alusel vastu võetud sätetest teatamine kujutaks endast nende kehtivuse ja siduvuse tingimust. Seega ei saa kasutada argumendina asjaolu, et liikmesriik ei ole esitanud teadet, ja asuda seisukohale, et asjaomase liikmesriigi õigusaktid ei ole jõustunud või ei ole siduvad.

[89] Vt selle kohta kohtuotsus Caja de Ahorros (punkt 44) ning käesoleva ettepaneku punktid 71–74.

8. Harta artikli 17 lõike 1 ja artikli 24 lõike 2 kohaldatavus (üheksas ja kümnes küsimus)

111. Üheksanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus juhul, kui esimesele või teisele eelotsuse küsimusele vastatakse jaatavalt, sisuliselt kindlaks teha harta artikli 17 lõike 1 ja artikli 24 lõike 2 mõju käsitletaval juhul, võttes arvesse, et esiteks oli C vaidlusaluse lepingu sõlminud 15 aastaks ja sellel võisid olla märkimisväärsed rahalised tagajärjed, ning et teiseks oli C lepingu sõlmimise hetkel alaealine. Kümnes küsimus puudutab peamiselt samu aspekte nagu üheksas küsimus ja on esitatud asendusküsimusena juhul, kui esimesele või teisele küsimusele vastatakse eitavalt. Võttes arvesse minu soovitatud vastust esimesele küsimusele, ei ole kümnendale küsimusele vaja vastata.

112. Sellest järeldub, et nende kahe küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus esiteks teada, kas lepingu kestust ja selles ette nähtud tasu taset arvestades on niisugune leping nagu põhikohtuasjas käsitletav, mis on sõlmitud teenuste osutaja ja tarbija vahel, kes oli lepingu sõlmimise hetkel alaealine, vastuolus lapse „huvidega“ harta artikli 24 lõike 2 tähenduses ja selle artiklis 17 ette nähtud õigusega omandile, ning teiseks kindlaks teha, kas direktiivist 93/13 lähtudes võib see asjaolu avaldada mõju hinnangule küsimuses, kas tingimus on ebaõiglane.

113. Kõigepealt näib mulle vajalik meenutada, et kui Euroopa Kohus leiab – nagu mina oma vastuses esimesele küsimusele soovitan –, et direktiiv 93/13 on põhikohtuasjas kohaldatav, on seda ka harta. Harta artikli 51 lõike 1 kohaselt kohaldatakse harta sätteid siis, kui liikmesriigid kohaldavad liidu õigust. Seega tuleb järgida selles sätestatud põhiõigusi, sh selle artiklites 17 (õigus omandile) ja 24 (lapse õigused) sätestatud põhiõigusi.

114. Mis puudutab esiteks õiguse omandile mõju, siis tänaseni ei ole Euroopa Kohus veel minu teada otsustanud, et harta artikli 17 lõikel 1, mis reguleerib õigust omandile üldiselt, oleks direktiivi 93/13 kohaldamise puhul mingi konkreetne ulatus. See tundub mulle igati loogiline ja ühtne.

115. Mis puudutab teiseks lapse õiguste mõju, siis harta artikli 24 lõikes 2 on sätestatud, et „[k]õikides lastega seotud toimingutes, mida teevad avalik-õiguslikud asutused või eraõiguslikud institutsioonid, tuleb esikohale seada lapse huvid“. Ehkki seda õigusnormi ei ole Euroopa Kohus minu teada kunagi tõlgendanud direktiivi 93/13 tõlgendamise raames, on see ise sõnastatud laialt ja peaks minu meelest olema kohaldatav niisuguste dokumentide suhtes nagu vaidlusalune leping, mis võib kõnesolevale alaealisele kaasa tuua olulisi tagajärgi.[90] Niisugust tõdemust kinnitab rahvusvahelise lapse õiguste konventsiooni[91] artikli 3 lõige 1, millele on harta artiklit 24 selgitustes sõnaselgelt viidatud. Selle artikli 3 lõike 1 kohaselt tuleb lapse huve arvesse võtta kõikides lastega seotud otsustes. Järelikult peetakse selles sättes üldiselt silmas kõiki otsuseid ja tegevusi, mis puudutavad lapsi otseselt või kaudselt,[92] nagu seda on märkinud ÜRO Lapse Õiguste Komitee.[93] Väljend „lapse huvid“ viitab nii materiaalõigusele, tõlgenduspõhimõttele kui ka menetlusnormile.[94]

[90] Vt selle kohta ja analoogia alusel 11. märtsi 2021. aasta kohtuotsus État belge (alaealise lapse isa tagasisaatmine) (C-112/20, EU:C:2021:197, punkt 36).

[91] Vastu võetud ÜRO Peaassambleel 20. novembril 1989.

[92] Vt selle kohta ja analoogia alusel 11. märtsi 2021. aasta kohtuotsus État belge (alaealise lapse isa tagasisaatmine) (C-112/20, EU:C:2021:197, punktid 37 ja 38).

[93] Vt selle kohta Lapse Õiguste Komitee üldkommentaar nr 14 (2013) lapse õiguse kohta tema parimate huvide esikohale seadmisele (artikli 3 lõige 1), CRC/C/GC/14, punkt 19.

[94] 11. juuni 2024. aasta kohtuotsus Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (naised, kes määratlevad ennast lähtuvalt soolise võrdõiguslikkuse põhiväärtusest) (C-646/21, EU:C:2024:487, punkt 73), milles on viidatud Lapse Õiguste Komitee üldkommentaarile nr 14 (2013) lapse õiguse kohta tema parimate huvide esikohale seadmisele (artikli 3 lõige 1), CRC/C/GC/14, punkt 6.

116. Et see väljend tähistab „tõlgendamispõhimõtet“, olen seisukohal, et see õigusnorm võib olla direktiivi 93/13 tõlgendamisel ja kohaldamisel asjakohane, kui niisugune asjakohane tarbija nagu käsitletaval juhul oli vaidlusaluse lepingu sõlmimise hetkel alaealine.

117. Tuleb tõdeda, et ei direktiivis 93/13 ei ole üldse viidatud tarbijate vanusele ega ammugi nende alaealisusele. Ebaausate kaubandustavade direktiivi artikli 5 lõige 3 sisaldab siiski konkreetset sätet, mis puudutab kaubandustavasid seoses „selliseid selgesti eristatavate tarbijarühmadega […], kes […] on eriti vastuvõtlikud“. Tegurite hulgas, mis selle vastuvõtlikkuse ära määravad, on muu hulgas tarbija vanus. Selles viimases direktiivis on seega ette nähtud, et kui tegemist on niisuguse rühmaga, tuleb kaubandustava hinnata „lähtudes selle mõjust kõnealuse tarbijarühma keskmisele liikmele“. [95]

118. Seega kui direktiivi 93/13 tuleb hinnata harta artikli 24 lõikest 2 lähtudes, on selle hindamisel, kas asjaomane tingimus on ebaõiglane, „mõõdukalt teavet omava ja mõõdukalt tähelepaneliku ning ettevaatliku keskmise tarbija“ vaatevinklist, vaja *mutatis mutandis* arvesse võtta asjaolu, et tarbija oli alaealine ja seepärast eriti vastuvõtlik. Nimelt nagu on aga meenutatud käesoleva ettepaneku punktis 58, hinnatakse seda, kas lepingutingimus on ebaõiglane, direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 1 järgi siiski nii, et arvesse võetakse lepingu esemeks oleva teenuse laadi ning viidatakse „lepingu sõlmimisel kõigile sellega kaasnevatele asjaoludele“, mille hulgas on vajadusel ka tarbija alaealisus.

119. Seega kui tarbija „alaealisus“ võib olla käsitletaval juhul asjaolu, mida tuleb arvesse võtta, tuleks siiski arvesse võtta ka asjaolu, et vaidlusaluse lepingu sõlmimise hetkel esindasid alaealist tema vanemad ja et see leping allkirjastati vaevalt üks aasta enne C täisealiseks saamist.

120. Eelnevate kaalutluste põhjal teen ettepaneku vastata üheksandale eelotsuse küsimusele, et direktiivi 93/13 artikli 3 lõiget 1 ja artikli 4 lõiget 1 tuleb harta artikli 24 lõiget 2 arvestades tõlgendada nii, et selle hindamisel, kas tingimus on ebaõiglane, tuleb arvesse võtta asjaolu, et asjaomane tarbija, kes oli (asjaomase) lepingu sõlmimise hetkel alaealine, kuulub eriti vastuvõtlikku rühma, aga ka muid selle lepingu sõlmimise hetkel valitsenud asjaolusid, näiteks asjaolu, et alaealist esindasid tema vanemad, ja alaealise küpsusastet.

V. Ettepanek

121. Eelnevate kaalutluste põhjal teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Augstākā tiesa (Senāts) (Läti kõrgeim kohus (senat)) esitatud eelotsuse küsimustele järgmiselt:

1. Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes, mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiiviga 2011/83/EL, artikli 1 lõikeid 1 ja 2

   tuleb tõlgendada nii, et

[95] Vt ebaausate kaubandustavade direktiivi põhjendused 18 ja 19.

leping teatud spordialal arengut ja karjääri toetavate teenuste osutamiseks, mille on sõlminud ühelt poolt teenuste osutaja, kes tegutseb sportlaste treenimise ja arendamise valdkonnas, ning teiselt poolt alaealine, keda esindasid tema vanemad ja keda ei olnud selle lepingu sõlmimise hetke seisuga sellel spordialal värvatud, kuulub põhimõtteliselt selle direktiivi kohaldamisalasse, tingimusel et täidetud on muud selles direktiivis kindlaks määratud kohaldamise tingimused.

2. Direktiivi 93/13, mida on muudetud direktiiviga 2011/83, artikli 4 lõiget 2

tuleb tõlgendada nii, et

kui eespool nimetatud lepingu sõlmimise hetkel ei olnud seda õigusnormi riigisisesesse õigusesse üle võetud, peab liikmesriigi kohus saama igal juhul hinnata, kas teatav lepingutingimus on ebaõiglane selle direktiivi artikli 3 tähenduses, olenemata esiteks küsimusest, kas niisugune tingimus puudutab lepingu põhiobjekti või hinna ja tasu piisavust, ning teiseks vastusooritusena pakutavatest teenustest või kaupadest, ning seda isegi siis, kui müüja või teenuste osutaja koostas selle eelnevalt lihtsas ja arusaadavas keeles.

3. Direktiivi 93/13, mida on muudetud direktiiviga 2011/83, artiklit 5

tuleb tõlgendada nii, et

nõue, et lepingutingimused peavad olema koostatud „lihtsas ja arusaadavas keeles“, kohustab ettevõtjat, kes osutab teatud spordialal arengut ja karjääri toetavaid teenuseid, andma noorsportlasele piisavalt teavet, et viimane saaks teha teadliku otsuse, mis põhineb täpsel teabel, ning seega ei pea lepingutingimus mitte ainult olema arusaadav vormilises ja grammatilises mõttes, vaid võimaldama ka tarbijal esiteks mõista tervikuna märkimisväärseid rahalisi tagajärgi, mis võivad sellega kaasneda tema rahaliste kohustuste seisukohast, ja teiseks mõõta nende adekvaatsust võrreldes ettevõtja osutatavate teenuste koguväärtusega.

4. Direktiivi 93/13, mida on muudetud direktiiviga 2011/83, artikli 3 lõiget 1

tuleb tõlgendada nii, et

selle hindamisel, kas teatud spordialal arengut ja karjääri toetavate teenuste osutamise lepingu tingimus, milles on nähtud ette, et tarbijana tegutsev noorsportlane peab maksma nende teenuste eest tasu, mille summa moodustab 10% sissetulekutest, mida ta saab 15 järgneva aasta jooksul, kui ta saab elukutseliseks, võib olla ebaõiglane, on asjakohased tegurid „heausksuse“ nõude võimalik järgimata jätmine ja võimalik „oluline tasakaalustamatus“, mis kahjustab tarbijat, kusjuures tuleb täpsustada, et arvesse on vaja muu hulgas võtta niisuguste õigusnormide olemasolu riigisiseses õiguses, mida kohaldatakse pooltevahelise kokkuleppe puudumise korral, et hinnata, kas see leping asetab selle tarbija õiguslikult ebasoodsamasse olukorda, kui on riigisiseses õiguses ette nähtud, ja kui jah, siis mil määral, ning niisuguste õigusnormide puudumise korral turutavasid lepingu sõlmimise kuupäeva seisuga tasustamise alal asjaomasel spordialal, tingimusel et need on ausad ja õiglased, ning nende kaupade ja teenuste laadi, mis on lepingu ese, ning lähtudes selle sõlmimise hetke seisuga kõikidest selle sõlmimise asjaoludest, samuti selle lepingu või muu lepingu – millest see sõltub – muudest tingimustest, ning eelkõige küsimusest, kas nõutav tasu on vastavuses turuväärtusega asjaomasel spordialal, pidades eriti silmas sellega seonduvat riski müüjale või teenuste osutajale, st asjaolu, et tasu saamine ei ole tagatud, kui noorsportlasest ei saa elukutselist sportlast.

5. Direktiivi 93/13, mida on muudetud direktiiviga 2011/83, artikli 6 lõiget 1

   tuleb tõlgendada nii, et

   ebaõiglaseks tunnistatud lepingutingimust tuleb käsitada põhimõtteliselt nii, nagu seda ei oleks kunagi eksisteerinud, mistõttu ei saa sellel olla toimet tarbija suhtes, kelle suhtes tuleb taastada õiguslik ja faktiline olukord, milles ta oleks olnud selle tingimuse puudumise korral, ilma et liikmesriigi kohus saaks kohustada teda maksma ükskõik missugust summat selles ebaõiglaseks tunnistatud tingimuses ette nähtud tasuna, ükskõik kas seda vähendatakse või mitte kuludeni, mida teenuste osutaja lepingu täitmisel kandis.

6. Direktiivi 93/13, mida on muudetud direktiiviga 2011/83, artikli 3 lõiget 1 ja artikli 4 lõiget 1, arvestades Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 24 lõiget 2,

   tuleb tõlgendada nii, et

   selle hindamisel, kas tingimus on ebaõiglane, tuleb arvesse võtta asjaolu, et asjaomane tarbija, kes oli alaealine, kuulub eriti vastuvõtlikku rühma, aga ka muid selle lepingu sõlmimise hetkel valitsenud asjaolusid, näiteks seda, et alaealist esindasid tema vanemad, ja alaealise küpsusastet.